

**Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava**

**Mgr. Mária Janková**

**Prevenca a riešenie šikanovania a kyberšikanovania  
v základných a stredných školách  
z pohľadu koordinátorov prevencie**

**Bratislava 2020**



## Obsah

Úvod.....	3
Hlavné zistenia.....	5
Výskyt a formy šikanovania a kyberšikanovania.....	8
Šikanovanie.....	8
Kyberšikanovanie .....	13
Metódy riešenia .....	15
Hodnotenie spolupráce školy s obeťami, rodičmi, triednym kolektívom a inými aktérmi .....	19
Preventívne aktivity/programy .....	20
Prekážky v eliminácii a prevencii (kyber)šikanovania .....	34
Zhrnutie a odporúčania .....	37
Literatúra .....	39

## ÚVOD

Šikanovanie a kyberšikanovanie patria medzi najzávažnejšie negatívne javy, s ktorými sa v súčasnej dobe stretáva takmer každá škola. Výskumy potvrdzujú jej narastajúci výskyt, znižovanie vekovej hranice agresorov a obetí šikanovania, zvýšenú brutalitu a aj rafinovanosť šikanovania. Pod pojmom šikanovanie sa rozumie široký okruh násilného správania dieťaťa alebo skupiny detí, ktorých zámerom je ohrozenie, zastrasovanie, poníženie či iné ublíženie inému dieťaťu alebo skupine detí.

Metodické usmernenie pre školy a školské zariadenie v oblasti prevencie a riešenia šikanovania alebo kyberšikanovania predstavuje smernica č. 36 z roku 2018. Uvádza základné znaky, formy a prejavy šikanovania, možnosti preventívneho pôsobenia a metódy riešenia. Šikanovanie definuje ako „*správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrasovanie iného žiaka alebo úmyselný, spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť*“ a kyberšikanovanie ako „*priamu formu šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrasovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania*“.

Škola, predovšetkým základná, plní viaceré funkcie, je dominantným výchovným a socializačným činiteľom a zohráva nezastupiteľnú úlohu aj pri prevencii. Dôležitú úlohu pri realizovaní školskej prevencie majú koordinátori prevencie. Sú to učitelia, ktorí zastrešujú, koordinujú a usmerňujú aktivity v rámci prevencie všeobecne, a teda aj šikanovania. V súlade so smernicou sa školám a školským zariadeniam odporúča vypracovať vlastné programy šikanovania ako aj zvyšovať u žiakov povedomie o trestnoprávnej zodpovednosti pri prejavoch šikanovania či iného rizikového správania a u pedagogických a odborných zamestnancov ich povedomie o trestnoprávnej zodpovednosti v prípade jej neriešenia.

Mapovanie problematiky šikanovania v školách sa dlhodobo realizuje na Oddelení prevencie a výskumov mládeže CVTI SR (predtým ÚIPŠ). Realizácia viacerých sociologických výskumov a prieskumov na danú tému vyplývala z cieľov štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži. V nadväznosti na požiadavku vyhodnotenia uplatnenia nového metodického pokynu smernice č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach sa pokračovalo v mapovaní tejto problematiky aj v roku 2020.

Na základe požiadaviek MŠVVaŠ sa výskumná úloha *Prevencia a riešenie (kyber)šikanovania v základných a stredných školách z pohľadu koordinátorov prevencie* zameriavala na tieto oblasti skúmanej problematiky: výskyt a prejavy, metódy riešenia, spoluprácu s jednotlivými aktérmi a preventívne aktivity/programy.

Zber dát sa uskutočnil pomocou online dotazníkového zisťovania v máji 2020 vo všetkých krajoch SR. Výberový súbor bol tvorený všetkými základnými (plnoorganizovanými s 1. až 9. ročníkom) a strednými školami (gymnázia a stredné odborné školy). Štatisticky bolo spracovaných 553 dotazníkov. Väčšina výsledkov je uvádzaná pomocou popisnej štatistiky. V texte, grafoch alebo v tabuľkách je uvedený percentuálny podiel prípadov v konkrétnych kategóriách, ktoré sa zvyčajne členia ďalej podľa stupňa vzdelania (ZŠ/SŠ), typu strednej školy (GYM/SOŠ), pohlavia, počtu rokov pedagogickej/odbornej praxe, typu zriaďovateľa, počtu obyvateľov a kraja. Interpretované boli zistenia, pri ktorých sa potvrdil štatisticky významný vzťah na hladine významnosti  $p < 0,5$ .

## Hlavné zistenia

- V školskom roku 2019/2020 sa s problémom **šikanovania** stretla väčšina škôl (86,3 %). Iba viac ako desatina koordinátorov prevencie potvrdila, že tomuto problému v škole nečelili. Šikanovanie sa častejšie vyskytovalo v základných než v stredných školách, podľa typu strednej školy častejšie v gymnáziách než v stredných odborných školách. S vyšším počtom obyvateľov v sídle školy sa miera šikanovania znižovala a vo vzťahu ku kraju bola menej rozšírená v Košickom, Banskobystrickom a Trnavskom kraji v porovnaní s ostatnými piatimi kraji. Oproti roku 2016 sa miera šikanovania zvýšila.

Z hľadiska frekvencie výskytu sa s prípadmi šikanovania školy najčastejšie stretávajú raz alebo dvakrát za rok, v tretine škôl ju riešia polročne a v každej desiatej škole každý mesiac. Podobne sme zaznamenali rozdiely podľa stupňa vzdelania a typu strednej školy. V stredných školách sa vo väčšine škôl objavovalo šikanovanie raz alebo dvakrát za rok, v základných školách bolo výrazne viac škôl, ktoré jej čelili na polročne a mesačne. Okrem miery výskytu šikanovania sa zvýšila aj miera jej frekvencie v porovnaní s rokom 2016.

Pri jednotlivých prejavoch násilného správania a agresivity, dominovali výsmech/urážky, vulgárne nadávky a ignorovanie (vylučovanie z kolektívu). Vážnejšie prejavy ako vyhrážky a zastrasovanie sa vyskytovali v 45,4 % a fyzické útoky až v 40,1 % sledovaných škôl. V základných školách je situácia nepriaznivejšia, takmer všetky sledované formy násilného správania sa vyskytovali v porovnaní so strednými školami vo väčšej miere. Podľa typu strednej školy sa častejšie vyskytovali jednotlivé formy šikanovania v gymnáziách. Vulgárne nadávky, fyzické útoky ako aj vyhrážky/zastrasovanie sa najčastejšie vyskytovali v štátnych, nasledovali cirkevné školy a najmenej v súkromných školách. Veľkosť sídla školy tiež diferencuje výskyt niektorých prejavov šikanovania. S vyšším počtom obyvateľov v sídle školy, klesala aj miera výskytu vulgárnych nadávok a ironizovania. Fyzické útoky boli v najväčšej miere prítomné v menších obciach a malých mestách do 10 000 obyvateľov, o niečo menej v mestách do 100 000 a najmenej v najväčších mestách – Bratislava a Košice. Sexuálne narážky alebo obťažovanie mali nadpriemernú mieru výskytu v menších obciach, malých mestách, ale aj v najväčších mestách. Výrazne menej v školách, ktoré sídlia v stredne veľkých mestách od 10 do 100 000 obyvateľov. V porovnaní s prieskumným šetrením v roku 2016 sa situácia zhoršila. Zvýšila sa miera výskytu všetkých sledovaných prejavov násilného správania. Najvýraznejšie pri vyhrážkach/zastrasovaní, ignorovaní/vylučovaní z kolektívu, výsmechu/urážkach, ale aj pri fyzických útokoch.

Rovnako ako „klasické“ šikanovanie aj **kyberšikanovanie** (73,6 %) sa vyskytovalo vo väčšine škôl, ale o niečo nižšej miere. Výskyt oboch javov spolu súvisí, tam kde sa vyskytuje klasické šikanovanie, sa aj vo výrazne väčšej miere vyskytuje kyberšikanovanie. Na rozdiel od klasického šikanovania sa významné rozdiely zistili iba vo vzťahu k stupňu vzdelania. Podobne sa aj kyberšikanovanie vyskytuje vo väčšej miere v základných školách.

Podľa frekvencie jej výskytu, sa rozdiely medzi základnými a strednými školami nezistili. Vo väčšine škôl sa s ňou stretávajú raz alebo dvakrát ročne. Päťina škôl tomuto problému čelí v polročnom intervale a približne v 4 % škôl tento problém riešia často – každý mesiac.

Z jednotlivých foriem kyberšikanovania sa školy najčastejšie stretávajú s ohováraním /šírením nepravdivých informácií a urážaním/ponižovaním. Vyhrážanie alebo zastrasovanie sa riešilo v 26,4 % a sexuálne obťažovanie v 2,5 % škôl. Podľa stupňa vzdelania sa častejšie vyskytuje iba urážanie/ponižovanie, a to v základných školách, ostatné formy kyberšikanovania sú zastúpené podobne.

- Medzi samozrejme súčasťou pri riešení šikanovania patrí: kontaktovanie rodičov obete aj agresora, zisťovanie svedkov šikanovania a pohovor s nimi, jej bezodkladné preverovanie, vyhotovovanie písomných záznamov o jednotlivých prípadoch, zabezpečenie prítomnosti dvoch odborných zamestnancov pri pohovoroch s obeťou, agresorom, svedkami a rodičmi, uchovávanie dôkazov pri podozrení na kyberšikanovanie, zabezpečenie pomoci pre obeť, dozor a izolácia agresora. Približne polovica škôl vytvára odborný tím zo zamestnancov, ktorý určuje postup pri riešení šikanovania a realizuje aj anonymné dotazníkové šetrenie. O niečo menej školy nahlasujú takéto správanie ako podozrenie na priestupok alebo trestný čin na políciu alebo kontaktujú CPPPaP.

V základných školách sa častejšie než stredných školách zostavuje pri riešení šikanovania odborný tím, ktorý zabezpečuje pomoc obeti, dozor v triede a izoláciu agresora ako aj kontakt s rodičmi. Naopak, v stredných školách sa častejšie vyhotovujú písomné záznamy, ale aj kontaktujú CPPPaP. Typ zriaďovateľa diferencuje štyri metódy riešenia šikanovania. V súkromných školách výrazne menej než v štátnych a cirkevných uvádzali, že uchovávajú dôkazy o kyberšikanovaní, kontaktujú CPPPaP a realizujú anonymnú dotazníkovú metódu. Na políciu sa najčastejšie obracajú štátne, potom súkromné a najmenej cirkevné školy.

To ako často sa zostaví odborný tím, ktorý navrhuje a zabezpečuje postup pri riešení šikanovania, je priamoúmerné počtu obyvateľov v sídle školy, čím vyšší počet obyvateľov, tým väčšia frekvencia. Zostavenie odborného tímu pri riešení šikanovania je v najčastejšie v Bratislavskom a Žilinskom, najmenej v Trnavskom kraji. Spoluprácu s odborným pracoviskom, napríklad CPPPaP najviac uvádzali školy v Bratislavskom a Trenčianskom, najmenej v Nitrianskom kraji.

- Koordinátori prevencie na škále od 1 (veľmi dobrá) po 4 (veľmi zlá) hodnotili spoluprácu s jednotlivými subjektmi pri riešení šikanovania. V súčte odpovedí (veľmi a skôr dobrá spolupráca) väčšina opýtaných hodnotila spoluprácu so sledovanými subjektmi (obete, rodičia obete, triedny kolektív, školský psychológ, iní učitelia, vedenie školy, žiacka samospráva, CPPPaP, polícia) ako dobrú okrem spolupráce s rodičmi agresora, kde ju ako dobrú hodnotila iba viac ako polovica respondentov.

Najlepšie hodnotenie získala spolupráca s vedením školy, školským psychológom, ostatnými učiteľmi. Naopak, najhoršie sa koordinátorom spolupracuje s rodičmi agresora. Ako skôr zlú ju vnímalo 39,3 % a veľmi zlú 5,2 % koordinátorov prevencie. Spolupráca s rodičmi agresora bola aj v záverečnej otvorenej otázke dotazníka vnímaná ako jedna z prekážok pri riešení šikanovania. Z ďalších zistení vyplýva, že pri riešení šikanovania každá desiatu škola (12,3 %) dosiaľ nespolupracovala s CPPPaP.

Medzi základnými a strednými školami sa zistili rozdiely iba pri hodnotení spolupráce s rodičmi agresora a s políciou. V stredných školách bola táto spolupráca častejšie hodnotená ako dobrá. Rozdielne hodnotenia boli aj pri spolupráci s políciou, lepšie ju hodnotili v stredných odborných školách než v gymnáziách a spoluprácu so školským psychológom v štátnych a súkromných než v cirkevných školách.

- Vo všeobecnosti platí, že lepšou stratégiou je neprijateľnému správaniu predchádzať ako ho potom s ťažkosťami minimalizovať alebo odstraňovať. Platí to aj pri šikanovaní. Podľa metodického usmernenia by mala byť prevencia šikanovania a kyberšikanovania integrálnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Zo zistení vyplýva, že žiaci sú oboznamovaní s touto problematikou, či už učiteľmi na triednických hodinách alebo koordinátormi prevencie počas vyučovania najmä na hodinách občianskej náuky/náuky o spoločnosti, etickej výchovy a informatiky, ale aj formou súťaží, hier, prednášok/diskusí s odborníkmi alebo prostredníctvom informácií na nástenkách a webe/v školskom časopise.

Informácie o šikanovaní a kyberšikanovaní na nástenkách, webe školy/v školskom časopise a pod. sú častejšie v základných než v stredných školách a podľa kraja menej v Trnavskom, Banskobystrickom a Bratislavskom než v ostatných piatich krajoch.

Smernicu č. 36/2018 o prevencii a riešení šikanovania má väčšina škôl zakomponovanú v plánoch práce koordinátorov prevencie ako aj v školskom poriadku. Väčšina škôl má niektoré jej aspekty implementované aj v pláne práce výchovného poradcu, pláne práce školy, v školskom vzdelávacom programe a plánoch práce triednych učiteľov.

Rovnako väčšina škôl deklarovala, že zabezpečuje všetky preventívne aktivity uvedené v smernici z roku 2018. Priestory školy monitorované kamerovým systémom potvrdilo 43,8 % škôl. Niektoré preventívne aktivity sú vo väčšej miere zastúpené v základných školách, napríklad pravidlá používania mobilov/tabletov/počítačov v školskom poriadku, dozor v škole, v pracovnom poriadku zas povinnosť zamestnancov školy oznamovať šikanovanie alebo aj oboznamovanie pedagogických aj odborných zamestnancov ako oznamovať a preverovať šikanovanie a ak sa objavuje vo väčšej miere spolupráca aj s CPPP aP a inými odbornými pracoviskami. Niektoré rozdiely sa zistili aj podľa typu zriaďovateľa, počtu obyvateľov a kraja. Kamerový systém majú menej často školy v Trnavskom, Nitrianskom a Bratislavskom kraji, v ostatných krajoch ho má približne polovica škôl.

V školskom roku 2019/2020 viac ako polovica škôl uskutočnila nejaký preventívny program zameraný na elimináciu a prevenciu šikanovania alebo kyberšikanovania. Výrazne častejšie uskutočnili preventívny program školy s počtom žiakov od 351 do 450 a od 551 do 650 žiakov. V týchto dvoch veľkostných kategóriách ich uskutočnila väčšina škôl.

Podľa jednotlivých preventívnych aktivít sa najčastejšie realizovali aktivity na zlepšenie vzťahov v triedach, besedy/prednášky, dotazníkové anonymné šetrenia a informačné tabule/nástenky. Výrazne boli zastúpené aj kultúrne a športové podujatia, aktivity v spolupráci s CPPP aP, výchovné koncerty, spolupráca s políciou, súťaže/hry a zážitkové učenie.

- V otvorenej otázke sa koordinátori prevencie mohli vyjadriť s akými prekážkami sa stretávajú pri riešení šikanovania alebo kyberšikanovania. Konkrétnu prekážku uviedla väčšina respondentov výrazne častejšie v základných (84,8 %) než v stredných školách (64,4 %). Iba pätina škôl nepocituje žiadne prekážky a bariéry pri eliminácii šikanovania.

Za najväčšie bariéry považujú problémy spojené s odhaľovaním šikanovania, a to najmä strach a obavy obetí alebo bagatelizáciu zo strany okolia, najmä spolužiakov, ale niekedy aj učiteľov. Druhou najpočetnejšou prekážkou je problematická komunikácia školy s rodičmi agresorov alebo agresorom. Výraznejšie zastúpenie má aj nedostatok času a priestoru na prevenciu (preventívne aktivity) v celkových aktivitách školy. Takmer každá desiatka škola uvádzala aj problémy v rodine žiakov (absencia výchovy/starostlivosti o dieťa, rozvodovosť, rodičia v zahraničí a pod.) a vplyv sociálnych sietí, používanie mobilov/internetu, nedostatočnej rodičovskej kontroly. O niečo menej bol zastúpený aj vplyv sociálneho zázemia žiakov (sociálna nerovnosť, chudoba, sociálne znevýhodnené prostredie), nedostatočná inštitucionálna podpora (absencia školského psychológa/sociálneho pedagóga, neriešený úväzok koordinátora, nedostatočná personálna kapacita CPPP aP).

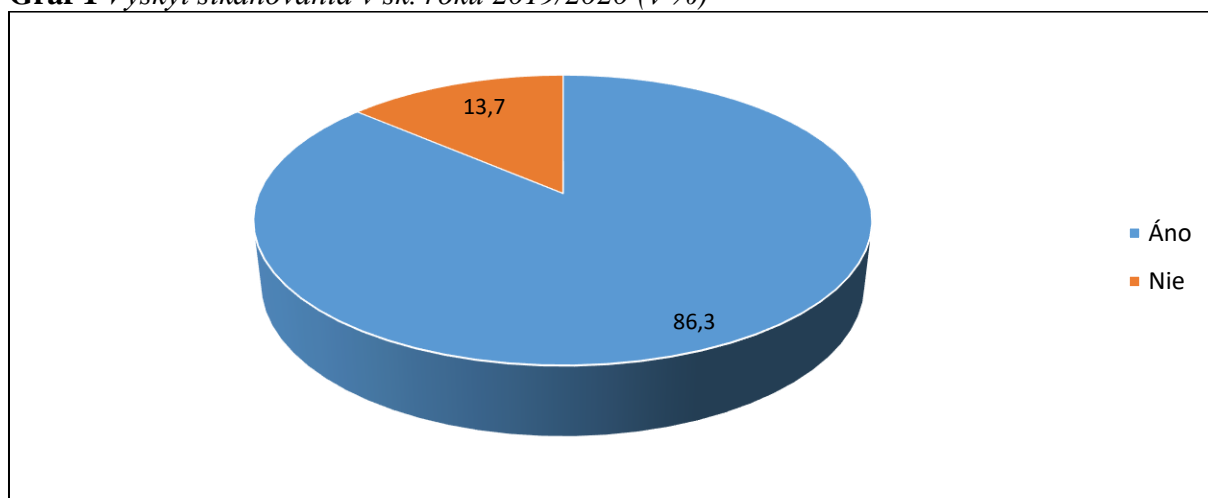
## Výskyt a formy šikanovania a kyberšikanovania

### Šikanovanie

Pri charakterizovaní šikanovania sme vychádzali zo smernice ministerstva školstva, kde je definovaná ako „správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrašovanie iného žiaka alebo úmyselný spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť“. Zisťovali sme jej výskyt, frekvenciu a prejavy.

V školskom roku 2019/2020 sa väčšina škôl (86,3 %) stretla s problémom šikanovania. Iba viac ako desatina koordinátorov prevencie potvrdila, že tomuto problému v škole nečelili.

**Graf 1** Výskyt šikanovania v šk. roku 2019/2020 (v %)



Signifikantné rozdiely sa potvrdili vo vzťahu k **stupňu vzdelania, typu strednej školy a počtu rokov odbornej praxe, počtu obyvateľov a podľa kraja.**

### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Ako vyplýva z údajov v *tabuľke 1*, v základných školách sa šikanovanie vyskytuje vo väčšej miere ako v stredných školách.

**Tabuľka 1** Výskyt šikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Áno	91,3	73,9
Nie	8,7	26,1

Vo vzťahu k typu strednej školy sa zistilo, že miera výskytu šikanovania je vyššia v gymnáziách ako v stredných odborných školách (*tabuľka 2*).

**Tabuľka 2** Signifikantné rozdiely podľa typu strednej školy (v %)

Výskyt šikanovania	Typ strednej školy	
	GYM	SOŠ
Áno	88,2	79,0
Nie	11,8	21,0

Častejšie výskyt šikanovania potvrdzovali koordinátori prevencie s odbornou praxou do 20 rokov než s vyššou praxou (*tabuľka 3*).



**Tabuľka 3** Signifikantné rozdiely podľa počtu rokov pedagogickej praxe (v %)

Výskyt šikanovania	Počet rokov pedagogickej/odbornej praxe					
	do 5	6-10	11-15	16-20	21-24	25 a viac
Áno	89,7	89,8	93,4	90,2	79,7	80,2
Nie	10,3	10,2	6,6	9,8	20,3	19,8

Podľa veľkosti sídla školy sa s vyšším počtom obyvateľov znižovala miera šikanovania. Medzi školami v najmenších obciach a v najväčších mestách je rozdiel vo výskyte šikanovania až 18,9 percentuálnych bodov (tabuľka 4).

**Tabuľka 4** Signifikantné rozdiely podľa počtu obyvateľov (v %)

Výskyt šikanovania	Počet obyvateľov				
	do 2 000	2 001-10 000	10 001-50 000	50 001-100 000	nad 100 000
Áno	92,4	88,6	86,0	81,0	73,5
Nie	7,6	11,4	14,0	19,0	26,5

Nižšiu mieru šikanovania uvádzali v porovnaní s ostatnými krajinami v Košickom, Banskobystrickom a Trnavskom kraji (tabuľka 5).

**Tabuľka 5** Signifikantné rozdiely podľa kraja (v %)

Výskyt šikanovania	Kraj							
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Áno	92,2	84,2	90,2	90,7	90,1	80,8	89,7	76,0
Nie	7,8	15,8	9,8	9,3	9,9	19,2	10,3	24,0

**Porovnanie výsledkov s rokom 2016<sup>1</sup>**

I keď výskyt šikanovania nebol v oboch rokoch meraný rovnakou otázkou/škálou, napriek tomu na základe uvedených zistení možno uviesť, že došlo k nárastu miery výskytu šikanovania v základných a stredných školách.

**Tabuľka 6** Porovnanie výsledkov (v %)

Výskyt šikanovania	2016 <sup>2</sup>			2020 <sup>3</sup>	
	áno	nie	nevie	áno	nie
		55,1	42,6	2,3	86,3

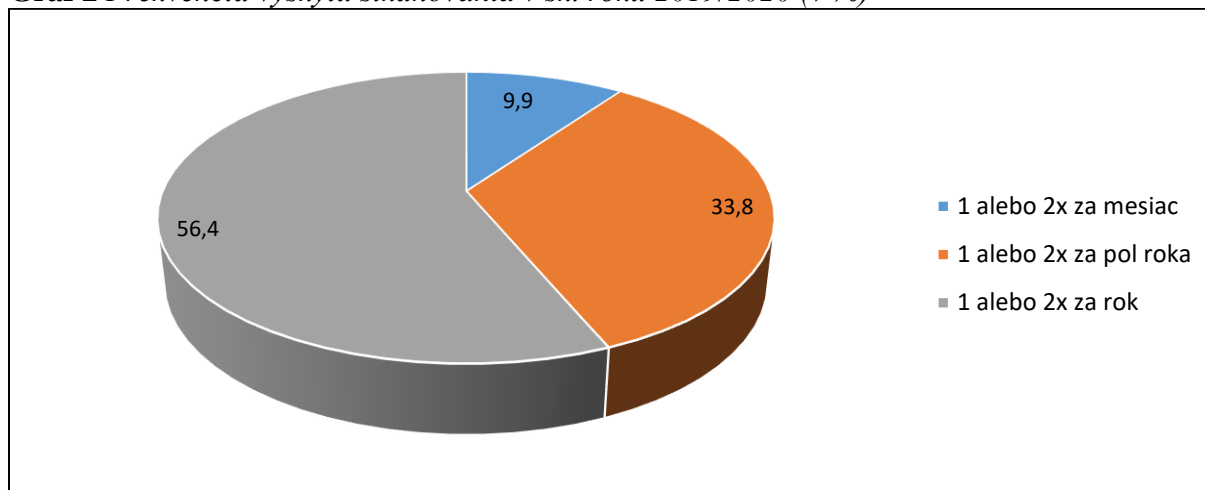
V školách, kde sa vyskytlo šikanovanie (86,3 %), tvorili najväčší podiel tie školy, kde sa jej výskyt zaznamenal jeden alebo dvakrát za rok (56,4 %). V tretine škôl bola frekvencia výskytu polročná a každá desiatu škola riešila tento problém každý mesiac (9,9 %).

<sup>1</sup> Pétióvá, M.: Šikanovanie v základných a stredných školách z pohľadu triednych učiteľov a koordinátorov prevencie. Záverečná správa z výskumu. Bratislava: CVTISR, 2016.

<sup>2</sup> V roku 2016 bol výskyt šikanovania meraný otázkou „Bol vo vašej škole v minulom alebo v tomto školskom roku potrestaný žiak (žiaci) za šikanovanie?“. V roku 2020: „Ako často ste riešili problém šikanovania vo vašej škole v priebehu školského roka 2019/2020?“.

<sup>3</sup> Škála: 1 – 1 alebo 2x za týždeň, 2 – 1 alebo 2x za mesiac, 3 – 1 alebo 2x za pol roka, 4 – 1 alebo 2x za rok a 5 – problém šikanovania sme v šk. r. 2019/2020 neriešili bola rekatégorizovaná na dve kategórie: 1. áno a 2. nie.

**Graf 2** Frekvencia výskytu šikanovania v šk. roku 2019/2020 (v %)



Signifikantné rozdiely sa zaznamenali vo vzťahu k **stupňu vzdelania** a **typu strednej školy**.

### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Približne každá desiatka základná škola riešila problém šikanovania každý mesiac, v stredných školách je táto skupina škôl o viac ako polovicu menšia. V stredných školách sa väčšina škôl stretáva so šikanovaním na ročnej báze. V základných školách sú výraznejšie rozdiely, polovica škôl ju rieši približne raz dvakrát do roka, takmer 40 % škôl polročne a ako bolo vyššie uvedené v desatine škôl je situácia veľmi nepriaznivá, šikanovanie rieši každý mesiac.

**Tabuľka 7** Frekvencia výskytu šikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
1 alebo 2x za mesiac	11,7	4,2
1 alebo 2x za pol roka	38,5	19,3
1 alebo 2x za rok	49,7	76,5

Frekvencia výskytu šikanovania je diferencovaná aj podľa typu strednej školy. O niečo nepriaznivejšia je situácia v gymnáziách, kde každé desiate gymnázium rieši šikanovanie každý mesiac a viac ako tretina raz/dvakrát za pol roka. V stredných odborných školách prevažuje ročná miera výskytu (*tabuľka 9*).

**Tabuľka 8** Signifikantné rozdiely podľa typu strednej školy (v %)

Frekvencia výskytu šikanovania	Typ strednej školy	
	GYM	SOŠ
1 alebo 2x za mesiac	11,0	5,3
1 alebo 2x za pol roka	36,6	22,3
1 alebo 2x za rok	52,5	72,3

### Porovnanie výsledkov s rokom 2016

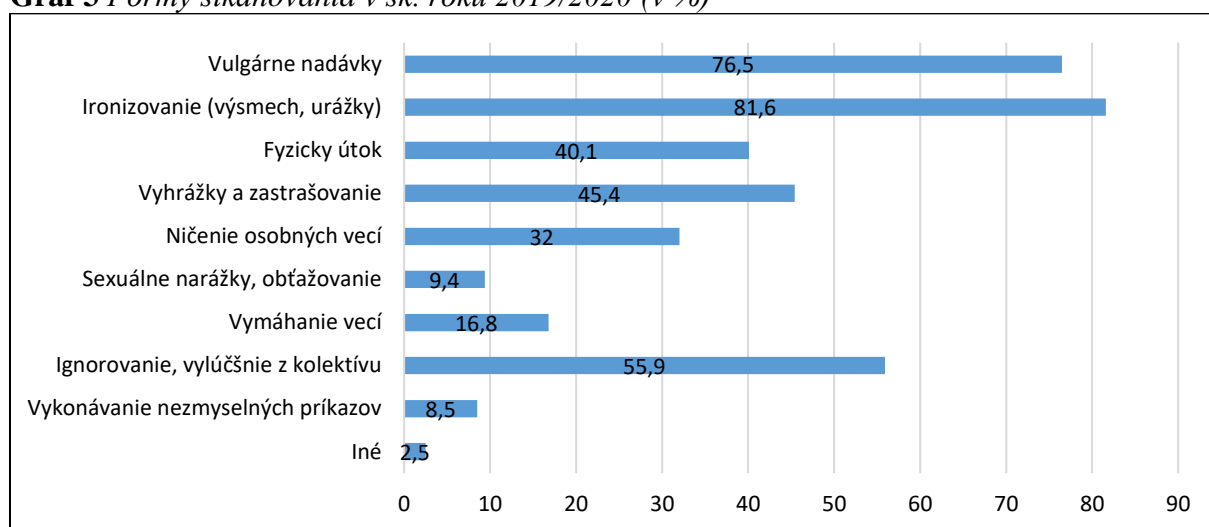
Frekvencia šikanovania bola v oboch rokoch meraná na inej škále, preto je porovnanie iba orientačné. Z uvedeného je na jednej strane zrejmé, že oproti roku 2016 sa zvýšil podiel škôl, ktoré riešili problém šikanovania a na druhej strane sa zvýšil počet škôl, ktoré danému javu čelili často (nárast z 3,9 % na 8,5 %).

**Tabuľka 9** Porovnanie výsledkov (v %)

Frekvencia šikanovania	2016			2020			
	často	zriedkavo	vôbec	1 alebo 2x za mesiac	1 alebo 2x za polroka	1 alebo 2x za rok	problém šikanovania sme neriešili
	3,9	52,0	44,1	8,5	29,1	48,6	13,7

V školskom roku 2019/2020 sa koordinátori prevencie stretli v školách z hľadiska jednotlivých prejavov šikanovania najmä s ironizovaním a vulgárnymi nadávkami a viac ako polovica aj s ignorovaním, vylučovaním z kolektívu spolužiakov. Menej ako polovica uvádzala vyhrážky/zastrašovanie a fyzické útoky. V tretine škôl bolo prítomné ničenie osobných vecí. Vymáhanie vecí, napríklad jedla, peňazí bolo uvádzané v 16,8 % prípadov a každá desiatu škola riešila sexuálne narážky alebo obťažovanie.

**Graf 3** Formy šikanovania v šk. roku 2019/2020 (v %)



Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Situácia v základných školách je z hľadiska výskytu jednotlivých prejavov šikanovania výrazne horšia. Okrem vykonávania nezmyselných príkazov sa všetky sledované formy šikanovania vyskytovali v základných školách vo väčšej miere (tabuľka 11). Najväčšie rozdiely v miere výskytu sa zistili pri týchto prejavoch šikanovania: fyzický útok (+33,9 percentuálnych bodov), vyhrážky a zastrašovanie (+25,5 p. b.) a vulgárne nadávky (+23,0 p. b.).

**Tabuľka 10** Formy šikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)

Formy šikanovania	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Vulgárne nadávky*	83,2	60,2
Ironizovanie (výsmech, urážky)*	87,2	67,7
Fyzický útok (bitka, fackanie, kopanie, postrkovanie)*	50,0	16,1
Vyhrážky a zastrašovanie*	52,8	27,3
Ničenie osobných vecí*	38,5	16,1
Sexuálne narážky, obťažovanie*	12,0	3,1
Vymáhanie vecí (peniaze, jedlo, sladkosti)*	20,2	8,7
Ignorovanie, vylúčenie z kolektívu*	61,2	42,9
Vykonávanie nezmyselných príkazov	9,4	6,2
Iné	2,3	3,1

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

\*statisticky významné rozdiely

V ďalšej časti budeme analyzovať štatisticky významné rozdiely podľa jednotlivých sledovaných znakov pri skúmaných prejavoch šikanovania. V tabuľkách sú uvedené iba tie formy, kde sa zistila štatistická súvislosť vo vzťahu k socio-demografickému znaku. Pri takmer všetkých formách šikanovania sa zistila vyššia miera výskytu v gymnáziách (tabuľka 11), okrem vykonávania nezmyselných príkazov, ktoré boli zastúpené podobne.

**Tabuľka 11** Signifikantné rozdiely podľa typu strednej školy

Formy šikanovania	Typ strednej školy	
	GYM	SOŠ
Vulgárne nadávky	78,8	68,1
Ironizovanie (výsmech, urážky)	84,6	70,6
Fyzický útok (bitka, fackanie, kopanie, postrkovanie)	45,2	21,8
Vyhrážky a zastrasovanie	49,3	31,1
Ničenie osobných vecí	35,9	17,6
Sexuálne narážky, obťažovanie	11,1	3,4
Vymáhanie vecí (peniaze, jedlo, sladkosti)	19,4	7,6
Ignorovanie, vylúčenie z kolektívu	58,1	47,9

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Vulgárne nadávky, fyzické útoky a vyhrážky/zastrasovanie ako formy šikanovania sa vyskytovali v najväčšej miere v štátnych, potom v cirkevných a najmenej v súkromných školách.

**Tabuľka 12** Signifikantné rozdiely podľa typu zriaďovateľa (v %)

Formy šikanovania	Typ zriaďovateľa		
	štátne	cirkevné	súkromné
Vulgárne nadávky	78,0	70,4	53,8
Fyzický útok (bitka, fackanie, kopanie, postrkovanie)	42,1	29,6	11,5
Vyhrážky a zastrasovanie	47,8	37,0	15,4

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Aj veľkosť sídla školy diferencuje mieru výskytu niektorých prejavov šikanovania (tabuľka 13). S vyšším počtom obyvateľov v sídle školy, klesala aj miera výskytu vulgárnych nadávok a ironizovania. Fyzické útoky boli v najväčšej miere prítomné v menších obciach a malých mestách do 10 000 obyvateľov, o niečo menej v mestách do 100 000 a najmenej v najväčších mestách ako je Bratislava a Košice. Sexuálne narážky alebo obťažovanie mali nadpriemernú mieru výskytu v menších obciach a malých mestách a najväčších mestách, výrazne menej v školách, ktoré sídlia v mestách od 10 do 100 000 obyvateľov.

**Tabuľka 13** Signifikantné rozdiely podľa počtu obyvateľov (v %)

Formy šikanovania	Počet obyvateľov				
	do 2 000	2 001-10 000	10 001-50 000	50 001-100 000	nad 100 000
Vulgárne nadávky	83,9	79,1	73,9	74,1	63,3
Ironizovanie (výsmech, urážky)	87,3	85,4	79,0	74,1	71,4
Fyzický útok (bitka, fackanie, kopanie, postrkovanie)	46,6	48,1	35,7	32,8	24,5
Sexuálne narážky, obťažovanie	12,7	13,9	2,5	5,2	12,2

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

### Porovnanie výsledkov s rokom 2016

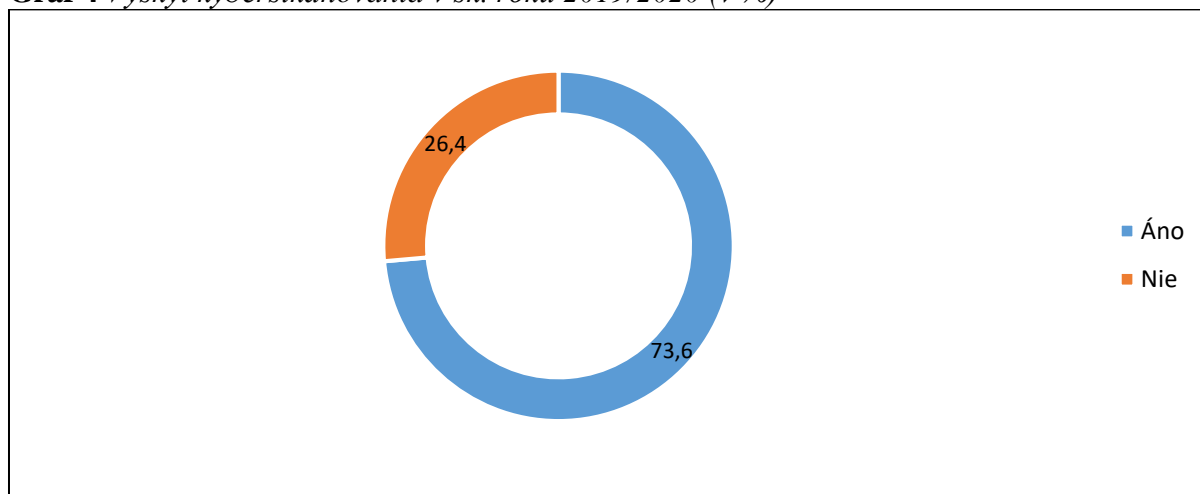
Ako vyplýva z tabuľky 14, situácia v šikanovaní sa výrazne zhoršila, zvýšil sa výskyt všetkých sledovaných prejavov šikanovania, najvýraznejšie pri vyhrážkach/zastrasovaní, ignorovaní/vylučovaní z kolektívu, ironizovaní (výsmech, urážky), ale aj pri fyzických útokoch.

**Tabuľka 14** Porovnanie výsledkov

Formy šikanovania	2016	2020	Rozdiel 2020/2016
Vulgárne nadávky	60,7	76,5	+15,8
Ironizovanie (výsmech, urážky)	55,4	81,6	+26,2
Fyzický útok (bitka, fackanie, kopanie, postrkovanie)	19,1	40,1	+21,0
Vyhrážky a zastrašovanie	19,0	45,4	+26,4
Ničenie osobných vecí	16,0	32,0	+16,0
Sexuálne narážky, obťažovanie	3,1	9,4	+6,3
Vymáhanie vecí (peniaze, jedlo, sladkosti)	4,3	16,8	+12,5
Ignorovanie, vylúčenie z kolektívu	19,3	55,9	+36,6
Vykonávanie nezmyselných príkazov	2,5	8,5	+6,0
Iné	-	2,5	-

### Kyberšikanovanie

Rovnako ako „klasické“ šikanovanie (86,3 %) aj kyberšikanovanie sa vo väčšine škôl vyskytovalo, ale o niečo menšej miere (73,6 %). Zo zistení ďalej vyplýva, že oba javy spolu súvisia. Tam, kde sa vyskytuje klasické šikanovanie sa aj vo výrazne väčšej miere vyskytuje kyberšikanovanie.

**Graf 4** Výskyt kyberšikanovania v šk. roku 2019/2020 (v %)

Signifikantné rozdiely sa potvrdili iba vo vzťahu k **stupňu vzdelania**.

### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

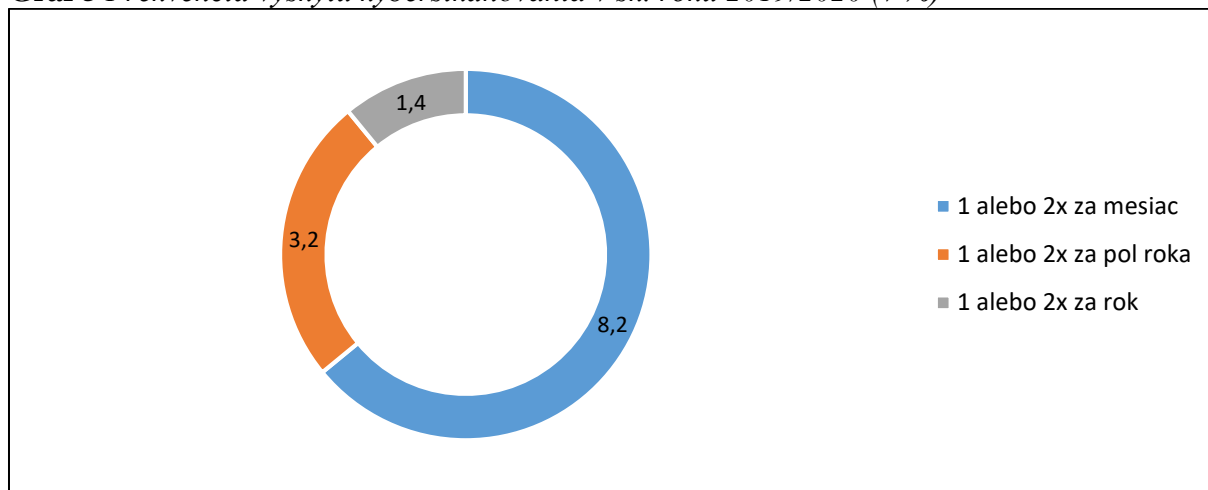
Z porovnania medzi základnými a strednými školami vyplýva, že tak ako klasické šikanovanie aj kyberšikanovanie sa vyskytuje vo väčšej miere v základných školách.

**Tabuľka 15** Výskyt kyberšikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Áno	77,1	65,2
Nie	22,9	34,8

Podľa frekvencie jej výskytu sa rozdiely medzi základnými a strednými školami nezistili. Vo väčšine škôl sa vyskytuje raz alebo dvakrát ročne. Päťina škôl tomuto problému čelí polročne a približne 4 % škôl tento problém rieši často, každý mesiac (graf 5).

**Graf 5** Frekvencia výskytu kyberšikanovania v šk. roku 2019/2020 (v %)



### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

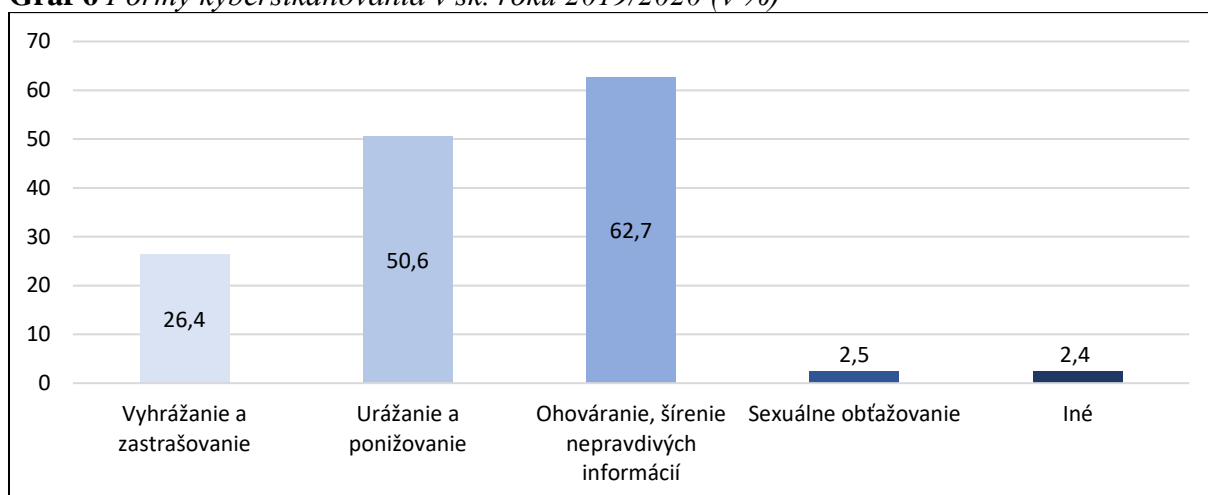
Frekvencia výskytu v základných a stredných školách je podobná, významné rozdiely sa nezaznamenali.

**Tabuľka 16** Frekvencia kyberšikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
1 alebo 2x za mesiac	4,0	2,9
1 alebo 2x za pol roka	22,6	17,1
1 alebo 2x za rok	73,4	80,0

V základných a stredných školách sa najčastejšie z hľadiska jednotlivých prejavov vyskytovalo ohováranie/šírenie nepravdivých informácií (graf 6). Polovica škôl potvrdila urážanie/ponižovanie v online priestore. Menej sa vyskytovalo vyhrážanie a zastrašovanie a v 2,5 % prípadov aj sexuálne obťažovanie prostredníctvom mobilu/tabletu/počítača.

**Graf 6** Formy kyberšikanovania v šk. roku 2019/2020 (v %)



### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Významný rozdiel sa zistil iba pri urážaní/ponižovaní, ktoré sa vyskytovalo vo väčšej miere v základných školách. Ostatné prejavy kyberšikanovania boli v oboch stupňoch vzdelania podobné (tabuľka 17).

**Tabuľka 17** *Formy kyberšikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)*

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Vyhrážanie a zastrašovanie	27,8	23,0
Urážanie a ponižovanie*	54,6	41,0
Ohováranie, šírenie nepravdivých informácií	64,5	58,4
Sexuálne obťažovanie	2,3	3,1
Iné	2,6	1,9

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

\*statisticky významné rozdiely

Pohlavie diferencuje mieru výskytu dvoch foriem kyberšikanovania: vyhrážania/zastrašovania a sexuálneho obťažovania. Vyhrážanie a zastrašovanie uvádzali častejšie ženy koordinátorky prevencie a sexuálne obťažovanie zasa muži, až štyrikrát častejšie.

**Tabuľka 18** *Signifikantné rozdiely podľa typu strednej školy (v %)*

Formy kyberšikanovania	Pohlavie	
	žena	muž
Vyhrážanie a zastrašovanie	27,9	14,5
Sexuálne obťažovanie	1,8	7,3

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Výskyt šírenia nepravdivých informácií v online priestore diferencuje aj počet rokov odbornej praxe koordinátora/ky prevencie. Výrazne častejšie ho uvádzali začínajúci učitelia (do 5 rokov praxe), výrazne menej koordinátori s praxou 11 až 15 a 21 až 24 rokov (tabuľka 19).

**Tabuľka 19** *Signifikantné rozdiely podľa počtu rokov pedagogickej praxe (v %)*

Ohováranie, šírenie nepravdivých informácií	Počet rokov pedagogickej/odbornej praxe					
	do 5	6-10	11-15	16-20	21-24	25 a viac
Áno	75,9	66,1	52,7	67,6	55,4	62,9
Nie	24,1	33,9	47,3	32,4	44,6	37,1

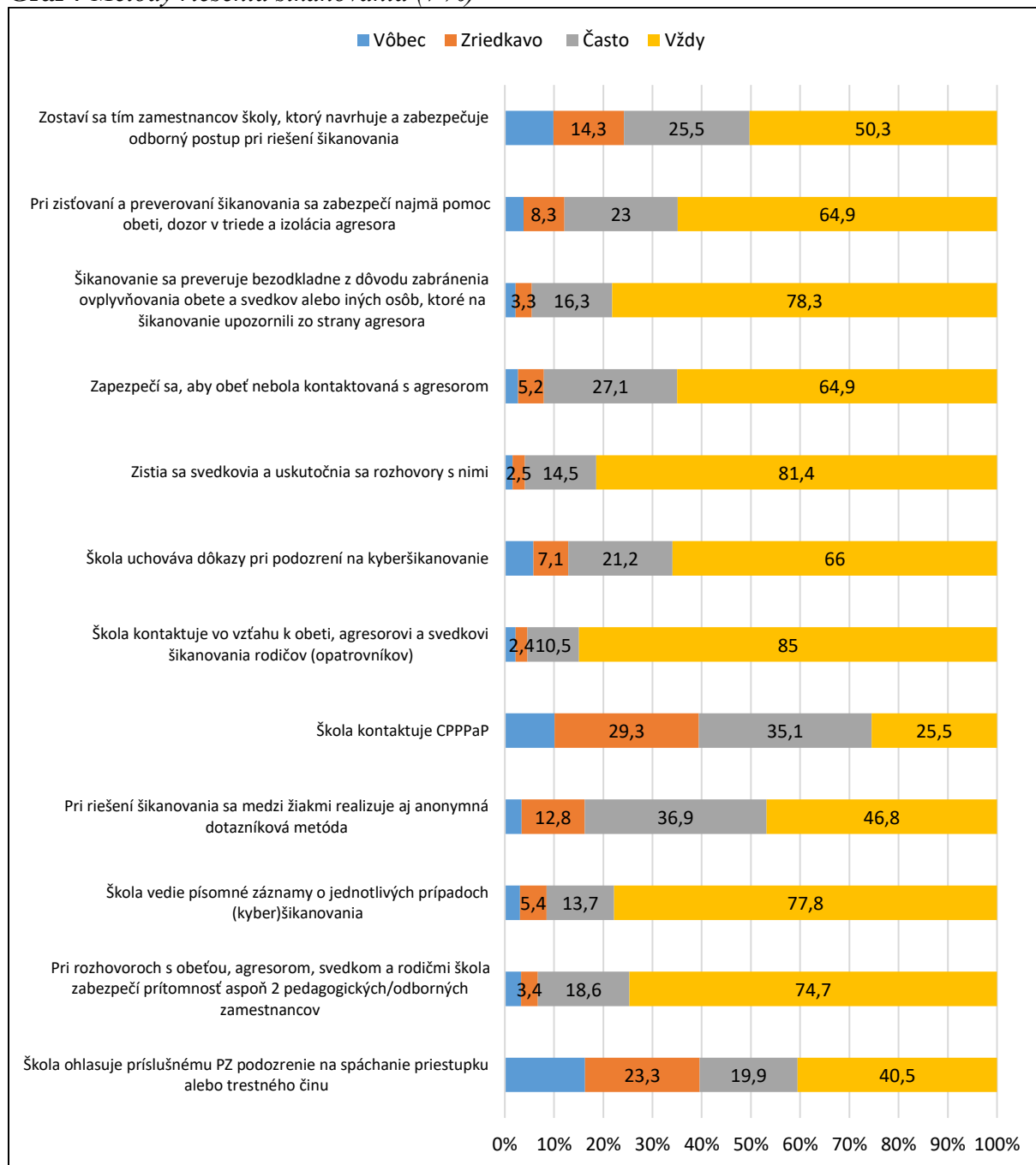
## Metódy riešenia

Väčšina škôl vždy pri riešení šikanovania: kontaktuje rodičov obete a agresora, zisťujú svedkov šikanovania a realizujú s nimi pohovor, šikanovanie sa preveruje bezodkladne, školy vedú písomné záznamy o jednotlivých prípadoch, pri rozhovoroch s obeťou, agresorom, svedkami a rodičmi sa zabezpečí prítomnosť dvoch odborných zamestnancov, uchovávajú sa dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie, zabezpečuje sa pomoc obeti, dozor a izolácia agresora a aby nebola obeť konfrontovaná s agresorom.

Približne polovica škôl vytvára odborný tím zo zamestnancov, ktorý určí postup pri riešení šikanovania a realizuje sa aj anonymná dotazníková metóda. O niečo menej často škola ohlasuje vec ako podozrenie na priestupok alebo trestný čin na políciu alebo kontaktuje kvôli tomu CPPP a P.

Frekvenciu realizácie jednotlivých metód pri riešení šikanovania uvádza graf 7.

**Graf 7 Metódy riešenia šikanovania (v %)**



### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Na základe druhostupňovej analýzy sa zistili niektoré rozdiely (tabuľka 20). V základných školách skôr než v stredných školách sa častejšie zostaví odborný tím pri riešení šikanovania, zabezpečí sa pomoc obeti, dozor v triede a izolácia agresora a škola kontaktuje rodičov.

Naopak, v stredných školách sa zistila vyššia frekvencia písomných záznamov o jednotlivých prípadoch, ako aj kontaktovanie CPPPaP. Ostatné metódy sú používané podobne.



**Tabuľka 20 Metódy riešenia šikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)**

	Stupeň vzdelania							
	základná škola				stredná škola			
	A	B	C	D	A	B	C	D
Zostaví sa tím zamestnancov školy, ktorý pri riešení navrhuje a zabezpečuje odborný postup*	8,7	12,8	28,6	50,0	13,0	18,0	18,0	50,9
Pri zisťovaní a preverovaní šikanovania sa zabezpečí najmä pomoc obeti, dozor v triede a izolácia agresora*	1,5	7,9	23,5	67,1	9,3	9,3	21,7	59,6
Šikanovanie sa preveruje bezodkladne z dôvodu zabránenia ovplyvňovania obete a svedkov alebo iných osôb, ktoré na šikanovanie upozornili zo strany agresora	1,5	3,1	16,8	78,6	3,7	3,7	14,9	77,6
Zabezpečí sa, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom	2,0	4,8	27,3	65,8	4,3	6,2	26,7	62,7
Zistia sa svedkovia a uskutočnia sa individuálne rozhovory s nimi	0,8	2,6	14,0	82,7	3,7	2,5	15,5	78,3
Škola uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie	5,4	7,9	23,0	63,8	6,8	5,0	16,8	71,4
Škola kontaktuje vo vzťahu k obeti, agresorovi a svedkovi šikanovania rodičov (opatrovníkov)*	1,0	2,3	11,5	85,2	5,0	2,5	8,1	84,5
Škola kontaktuje CPPPaP*	9,4	32,7	34,7	23,2	11,8	21,1	36,0	31,1
Pri riešení šikanovania sa medzi žiakmi realizuje aj anonymná dotazníková metóda	2,8	13,0	39,3	44,9	5,0	12,4	31,1	51,6
Škola vedie písomné záznamy o jednotlivých prípadoch šikanovania a kyberšikanovania*	2,0	6,6	13,8	77,6	5,6	2,5	13,7	78,3
Pri rozhovoroch s obeťou, agresorom, svedkom a rodičmi škola zabezpečí prítomnosť aspoň 2 pedagogických alebo odborných zamestnancov	2,3	3,1	20,7	74,0	5,6	4,3	13,7	76,4
Škola ohlasuje príslušnému Policajnému zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu	15,1	24,2	21,7	39,0	19,3	21,1	15,5	44,1

Poznámka: \*štatisticky významné rozdiely

A = vôbec, B = zriedkavo, C = často, D = vždy

Štatisticky významné rozdiely sa potvrdili pri niektorých metódach riešenia šikanovania a kyberšikanovania podľa **pohlavia, počtu rokov odbornej praxe, typu zriaďovateľa, počtu obyvateľov a kraja**. Všetky metódy v tabuľke 21 častejšie uvádzali ženy koordinátorky.

**Tabuľka 21 Signifikantné rozdiely podľa pohlavia (v %)**

	Pohlavie							
	Žena				Muž			
	A	B	C	D	A	B	C	D
Pri zisťovaní a preverovaní šikanovania sa zabezpečí najmä pomoc obeti, dozor v triede a izolácia agresora	3,0	7,9	23,7	65,4	10,9	12,7	16,4	60,0
Šikanovanie sa preveruje bezodkladne z dôvodu zabránenia ovplyvňovania obete a svedkov alebo iných osôb, ktoré na šikanovanie upozornili zo strany agresora	1,4	3,4	17,6	77,5	9,1	1,8	5,5	83,6
Zabezpečí sa, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom	2,0	5,3	27,7	65,0	9,1	3,6	21,8	65,5
Pri riešení šikanovania sa medzi žiakmi realizuje aj anonymná dotazníková metóda	2,6	11,1	37,4	48,8	10,9	29,1	29,1	30,9
Škola vedie písomné záznamy o jednotlivých prípadoch šikanovania a kyberšikanovania	2,4	4,9	13,4	79,4	9,1	10,9	16,4	63,6

Poznámka: A = vôbec, B = zriedkavo, C = často, D = vždy

Koordinátori prevencie s praxou 21 až 24 rokov najčastejšie uvádzali, že kontaktujú CPPPaP (tabuľka 22), najmenej to uvádzali s praxou 16-20 rokov.

**Tabuľka 22** Signifikantné rozdiely podľa počtu rokov pedagogickej praxe (v %)

Škola kontaktuje CPPPaP	Počet rokov pedagogickej/odbornej praxe					
	do 5	6-10	11-15	16-20	21-24	25 a viac
Vôbec	6,9	15,3	11,0	6,9	16,2	8,4
Zriedkavo	37,9	28,8	34,1	41,2	18,9	21,6
Často	39,7	35,6	34,1	29,4	40,5	34,7
Vždy	15,5	20,3	20,9	22,5	24,3	35,3

Typ zriaďovateľa diferencuje štyri sledované metódy riešenia šikanovania (tabuľka 23). V súkromných školách výrazne menej než v štátnych a cirkevných uvádzali, že uchovávajú dôkazy o kyberšikanovaní, kontaktujú CPPPaP a realizujú anonymnú dotazníkovú metódu. Na políciu sa najčastejšie obracajú štátne, nasledujú súkromné a najmenej cirkevné školy.

**Tabuľka 23** Signifikantné rozdiely podľa typu zriaďovateľa (v %)

		Typ zriaďovateľa		
		štátne	cirkevné	súkromné
Škola uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie	vôbec	4,8	7,4	23,1
	zriedkavo	7,1	7,4	7,7
	často	21,0	22,2	23,1
	vždy	67,1	63,0	46,2
Škola kontaktuje CPPPaP	vôbec	8,9	14,8	30,8
	zriedkavo	30,4	18,5	23,1
	často	34,5	48,1	26,9
	vždy	26,2	18,5	19,2
Pri riešení šikanovania sa medzi žiakmi realizuje aj anonymná dotazníková metóda	vôbec	2,6	11,1	11,5
	zriedkavo	12,7	3,7	26,9
	často	36,7	44,4	30,8
	vždy	48,0	40,7	30,8
Škola ohlasuje príslušnému PZ podozrenie na spáchanie priestupku/ trestného činu	vôbec	13,9	40,7	38,5
	zriedkavo	23,6	25,9	19,2
	často	20,2	14,8	15,4
	vždy	42,3	18,5	26,9

To ako často sa zostaví odborný tím, ktorý navrhuje a zabezpečuje postup pri riešení šikanovania je priamoúmerné počtu obyvateľov v sídle školy, čím vyšší počet obyvateľov, tým väčšia frekvencia.

**Tabuľka 24** Signifikantné rozdiely podľa počtu obyvateľov (v %)

Zostaví sa tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania	Počet obyvateľov				
	do 2 tisíc	2 001-10 000	10 001-50 000	50 001-100 000	nad 100 000
Vôbec	7,6	12,0	10,2	12,1	4,1
Zriedkavo	23,7	10,8	12,7	19,0	6,1
Často	28,0	29,1	19,7	20,7	26,5
Vždy	40,7	48,1	57,3	48,3	63,3

Zostavenie odborného tímu pri riešení šikanovania je v najväčšej miere prítomné v Bratislavskom a Žilinskom, najmenej v Trnavskom kraji. Spoluprácu s odborným pracoviskom, napríklad CPPPaP, najčastejšie uvádzali školy v Bratislavskom a Trenčianskom, najmenej v Nitrianskom kraji (tabuľka 26).

**Tabuľka 25** Signifikantné rozdiely podľa kraja (v %)

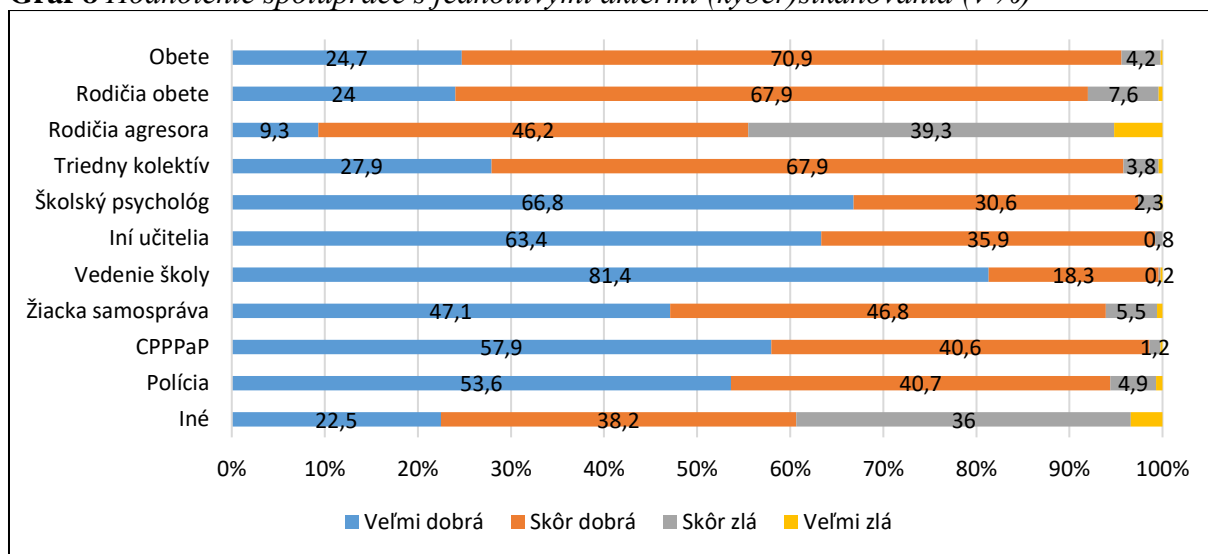
		Kraj							
		BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
<b>Zostaví sa tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania</b>	vôbec	2,0	15,8	7,8	14,7	2,2	17,8	14,1	7,3
	zriedkavo	9,8	23,7	13,7	17,3	9,9	11,0	17,9	14,6
	často	41,2	26,3	23,5	24,0	28,6	13,7	32,1	19,8
	vždy	47,1	34,2	54,9	44,0	59,3	57,5	35,9	58,3
<b>Škola kontaktuje CPPPaP</b>	vôbec	3,9	18,4	3,9	18,7	4,4	11,0	16,7	6,3
	zriedkavo	21,6	34,2	25,5	37,3	29,7	23,3	28,2	32,3
	často	41,2	21,1	47,1	29,3	36,3	38,4	30,8	35,4
	vždy	33,3	26,3	23,5	14,7	29,7	27,4	24,4	26,0

## Hodnotenie spolupráce školy s obeťami, rodičmi, triednym kolektívom a inými aktérmi

Koordinátorov prevencie v školách sme sa pýtali ako hodnotia spoluprácu s jednotlivými aktérmi pri riešení šikanovania a kyberšikanovania. Pri podozrení na šikanovanie spolupracuje škola s rodičmi obeť aj agresora, v spolupráci s CPPPaP môže škola zabezpečiť skupinový intervenčný program. Riaditeľ školy má povinnosť oznámiť polícii a sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele, že žiak sa dopustil šikanovania/trestného činu.

Respondenti na škále od veľmi dobrá až po veľmi zlá hodnotili spoluprácu s obeťami, rodičmi, triednym kolektívom, školským psychológom, ostatnými učiteľmi, vedením školy, žiackou samosprávou, s CPPPaP a políciou. Ako vyplýva z grafu 8, väčšina koordinátorov prevencie spoluprácu s jednotlivými aktérmi pri riešení šikanovania a kyberšikanovania hodnotila ako dobrú (súčet variantov odpovedí veľmi dobrá a skôr dobrá), okrem spolupráce s rodičmi agresora, kde ju ako dobrú hodnotila viac ako polovica opýtaných. Ako veľmi dobrá bola najčastejšie vnímaná v prípade vedenia školy, školského psychológa a iných učiteľov. Zo zistení tiež vyplýva, že s CPPPaP pri riešení šikanovania doposiaľ nespolupracovala každá desiatka škola (12,3 %).

**Graf 8** Hodnotenie spolupráce s jednotlivými aktérmi (kyber)šikanovania (v %)



Pri druhostupňovej analýze sme škálu hodnotenia rekatégorizovali na dve možnosti: dobrá (veľmi dobrá a skôr dobrá) a zlá (veľmi zlá a skôr zlá).

### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Medzi základnými a strednými školami sa zistili rozdiely iba pri hodnotení spolupráce s rodičmi agresora a s políciou. V stredných školách bola táto spolupráca hodnotená častejšie ako dobrá.

**Tabuľka 26** Hodnotenie spolupráce s jednotlivými aktérmi podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania			
	základná škola		stredná škola	
	dobrá	zlá	dobrá	zlá
Spolupráca s obeťami	95,9	4,1	94,9	5,1
Spolupráca s rodičmi obeť	91,3	8,7	94,0	6,0
Spolupráca s rodičmi agresora*	52,3	47,7	64,1	35,9
Spolupráca s triednym kolektívom	95,5	4,5	96,6	3,4
Spolupráca so školským psychológom	97,3	2,7	97,5	2,5
Spolupráca s inými učiteľmi	99,2	0,8	99,3	0,7
Spolupráca s vedením školy	99,5	0,5	100,0	0
Spolupráca s členmi ŽSR alebo žiackeho šk. parlamentu	94,6	5,4	92,6	7,4
Spolupráca s CPPPaP	98,3	1,7	99,3	0,7
Spolupráca s políciou*	93,0	7,0	98,1	1,9
Iné	61,2	38,8	59,1	40,9

Poznámka: \* štatisticky významné rozdiely

Štatisticky významné rozdiely sa zistili aj podľa **pohlavia** (spolupráca s CPPPaP), **typu strednej školy** (spolupráca s políciou) a **typu zriaďovateľa** (spolupráca so školským psychológom). Pozitívnejšie hodnotenie spolupráce s CPPPaP vyjadrili ženy (99,1 %; muži: 93,9 %). Ako dobrú hodnotili respondenti spoluprácu s políciou vo väčšej miere v stredných odborných školách (98,8 %; GYM: 93,1 %) a so školským psychológom v štátnych a súkromných školách (štátne: 98,2 %, cirkevné: 85,7 % a súkromné: 92,9 %).

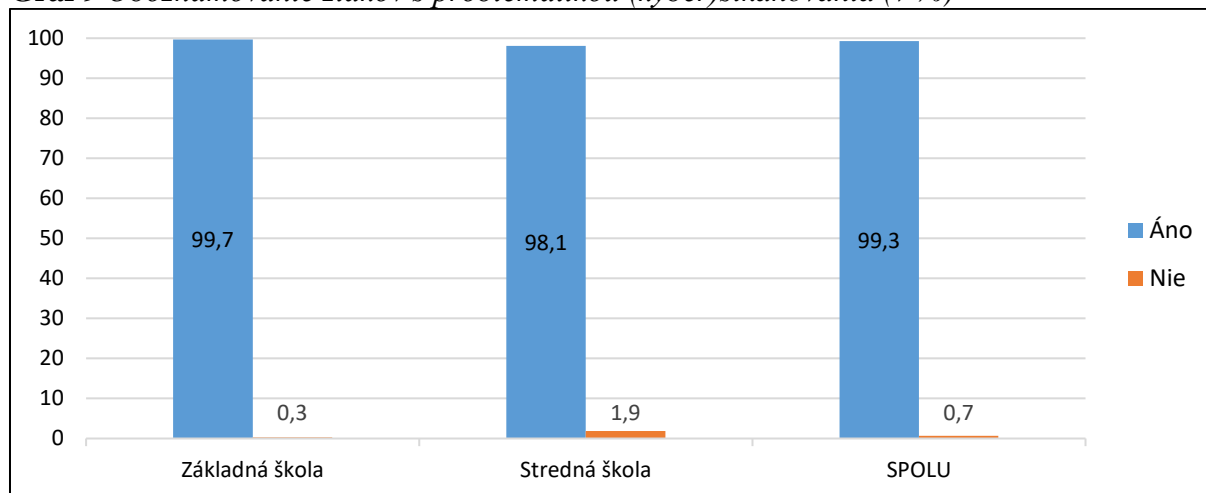
## Preventívne aktivity/programy

Vo všeobecnosti platí, že lepšou stratégiou je nejakému neprijateľnému správaniu predchádzať ako ho potom s ťažkosťami minimalizovať alebo odstraňovať. A to samozrejme platí aj v prípade šikanovania. Cieľom každého preventívneho pôsobenia v školskom prostredí je snaha zabrániť vzniku šikanovania, resp. minimalizovať jej výskyt.

Podľa metodického usmernenia by mala byť prevencia šikanovania a kyberšikanovania integrálnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu v rámci jednotlivých vyučovacích predmetov a prierezových tém. Žiaci by mali byť informovaní o tom, čo je šikanovanie, o jeho formách ako aj nebezpečných dôsledkoch. Otázky prevencie a riešenia šikanovania by mali byť podrobne rozpracované vo vnútornom predpise školy. Pri preventívnych aktivitách by sa mala budovať pozitívna klíma v škole, podporovať prosociálne správanie a vzťahy žiakov, zabezpečiť zvýšený dozor pedagogických zamestnancov na miestach, kde dochádza k šikanovaniu a iné preventívne aktivity. Preto nás zaujímalo, či sú žiaci školy oboznamovaní s problematikou šikanovania a kyberšikanovania, na ktorých vyučovacích predmetoch sa venuje pozornosť tejto problematike, či je zakomponovaná v dokumentoch školy, aké konkrétne aktivity realizujú školy v oblasti prevencie šikanovania a či realizovali nejaký preventívny program zameraný na elimináciu a prevenciu šikanovania a aké konkrétne preventívne aktivity realizovali v poslednom školskom roku.

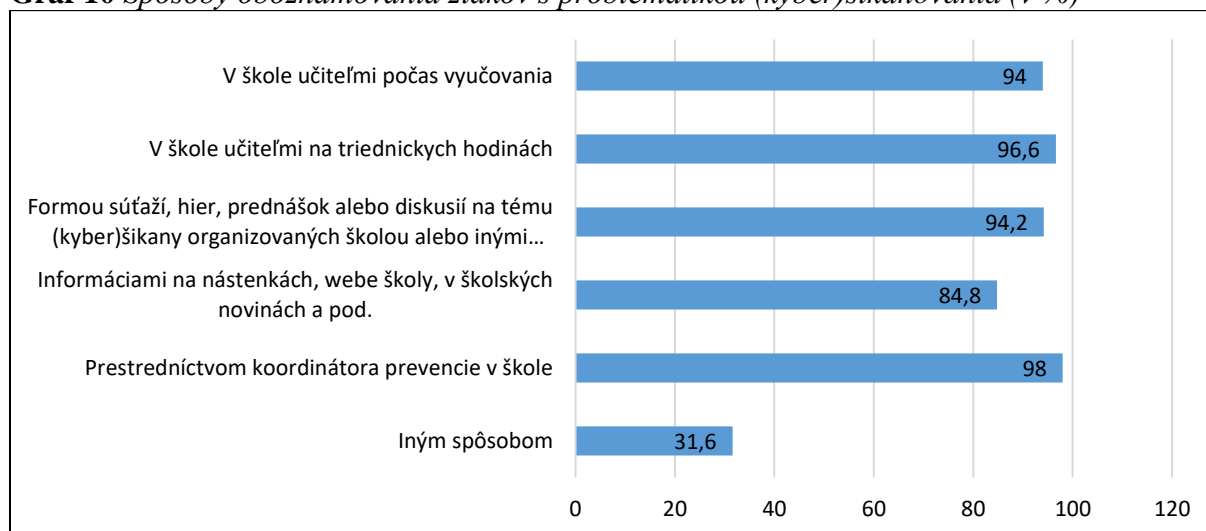
Pri primárnej prevencii je dôležité, aby boli žiaci oboznámení s pojmom šikanovanie, jeho znakmi, prejavmi, následkami a možnosťami riešenia, ďalej zariadeniami a kompetentnými osobami, na ktoré sa môžu v prípade problémov súvisiacich so šikanovaním obrátiť, ako aj v závažnejších prípadoch s trestnou zodpovednosťou. Zo zistení vyplýva, že žiaci sú oboznamovaní s touto problematikou, a to rovnako v základných aj v stredných školách.

**Graf 9** Oboznamovanie žiakov s problematikou (kyber)šikanovania (v %)



Žiaci sú v školách oboznamovaní s problematikou šikanovania a kyberšikanovania najmä zo strany koordinátorov prevencie, ako aj na triednických hodinách učiteľmi, formou súťaží/hier a prednášok alebo diskusií, počas vyučovania a o niečo menšej miere aj prostredníctvom informácií na nástenkách, webe školy, v školských novinách.

**Graf 10** Spôsoby oboznamovania žiakov s problematikou (kyber)šikanovania (v %)



Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

V rámci „iných spôsobov“ uvádzali: anonymný dotazník o šikanovaní a kyberšikanovaní, preventívny program z CPPPaP, preventívny program školy, filmové/divadelné predstavenia/výchovné koncerty, prostredníctvom ŽSR/rovesníckej mediácie, internetové stránky o (kyber)šikanovaní, peer programy starších žiakov mladším žiakom, rozhlasové relácie, školský rozhlas, na rodičovských stretnutiach, prostredníctvom Facebooku alebo Instagramu, školy, workshopy.

### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Spôsoby, akými sú žiaci v základných a stredných školách oboznamovaní s problematikou šikanovania a kyberšikanovania, nie sú rozdielne. Rozdiely sa zaznamenali iba v jednom prípade, a to prostredníctvom informácií na nástenkách/webe školy/v školských novinách. Sú viac zastúpené v základných školách.

**Tabuľka 27** Spôsoby oboznamovania žiakov s problematikou (kyber)šikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)

	Základná škola	Stredná škola
V škole učiteľmi počas vyučovania	94,4	93,2
V škole učiteľmi na triednických hodinách	96,7	96,3
Formou súťaží, hier, prednášok alebo diskusií na tému (kyber)šikanovania organizovaných školou alebo inými subjektmi	94,4	93,8
Informáciami na nástenkách, webe školy, v školských novinách a pod.*	86,7	80,1
Prostredníctvom koordinátora prevencie v škole	97,7	98,8
Iným spôsobom	30,0	35,4

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

\*statisticky významné rozdiely

Iné štatisticky významné rozdiely sa potvrdili pri dvoch spôsoboch oboznamovania žiakov s témou šikanovania: v škole počas vyučovania a prostredníctvom informácií na nástenkách, webe školy, školských novinách a pod. Prvý spôsob je diferencovaný pohlavím a počtom rokov pedagogickej/odbornej praxe a druhý krajom. Ženy koordinátorky prevencie častejšie ako muži uvádzali, že oboznamovanie s touto problematikou sa deje počas vyučovania (tabuľka 28).

Pri rokoch praxe sa zistilo, že s vyšším počtom rokov sa zvyšuje aj podiel respondentov, ktorí uvádzali tento spôsob. Informovanie prostredníctvom nástieniek, webu, školských novín a pod. bol menej zastúpený v Trnavskom, Banskobystrickom a Bratislavskom kraji ako v ostatných krajoch (tabuľka 29).

**Tabuľka 28** Signifikantné rozdiely podľa pohlavia a počtu rokov pedagogickej praxe (v %)

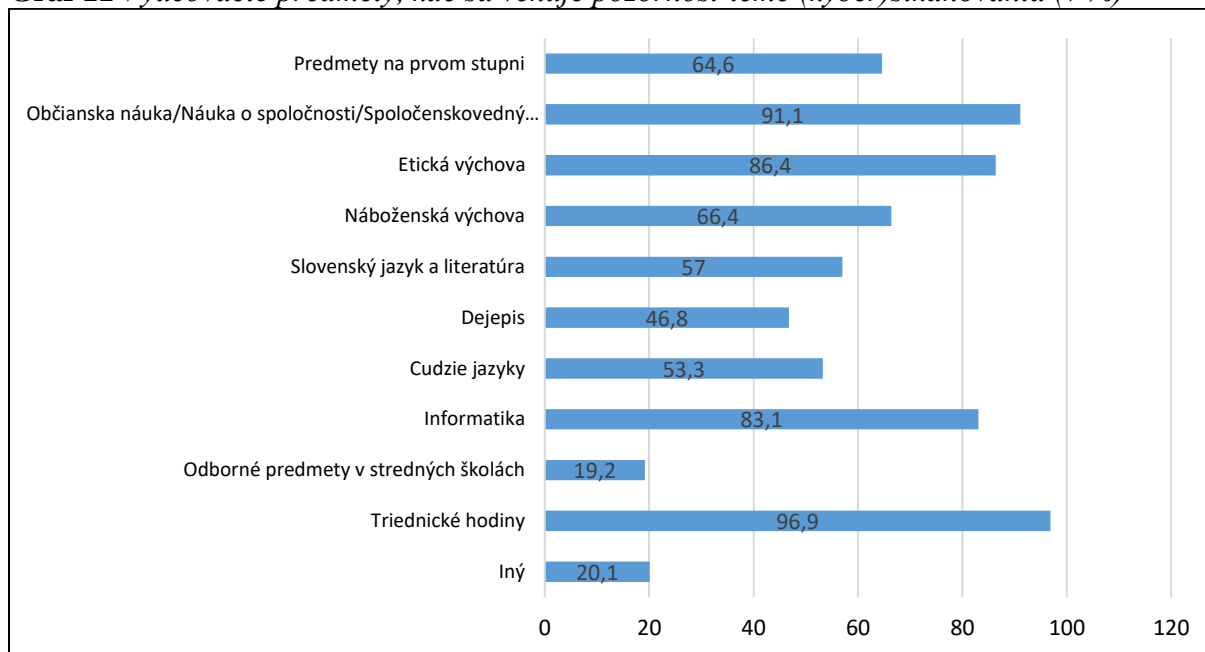
V škole učiteľmi počas vyučovania	Pohlavie		Počet rokov pedagogickej/odbornej praxe					
	žena	muž	do 5	6-10	11-15	16-20	21-24	25 a viac
Áno	94,9	85,5	84,5	94,9	90,1	93,1	95,9	98,8
Nie	5,1	14,5	15,5	5,7	9,9	6,9	4,1	1,2
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**Tabuľka 29** Signifikantné rozdiely podľa kraja (v %)

Informácie na nástenke, webe školy, v školských novinách...	Kraj							
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Áno	78,4	73,7	90,2	84,0	93,4	75,3	89,7	85,4
Nie	21,6	26,3	9,8	16,0	6,6	24,7	10,3	14,6
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Problemátike šikanovania a kyberšikanovania sa najčastejšie venuje priestor na triednických hodinách, potom na vyučovacích predmetoch ako občianska náuka, etická výchova a informatika. Výrazne je zastúpená aj v náboženstve a predmetoch na I. stupni základnej školy. Percentuálne zastúpenie uvádza graf 11.

**Graf 11** Vyučovacie predmety, kde sa venuje pozornosť téme (kyber)šikanovania (v %)



### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Štatisticky významné rozdiely medzi základnými a strednými školami sa zistili iba v prípade etiky, slovenského jazyka/literatúry a dejepisu. Na etike sa (kyber)šikanovaním viac zaoberajú v stredných školách a v ostatných dvoch predmetoch zas v základných školách.

**Tabuľka 30** Vyučovacie predmety, kde sa venuje pozornosť téme (kyber)šikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Predmety na I. stupni ZŠ*	89,3	0
Občianska náuka/výchova/náuka o spoločnosti/spoločenskovedný seminár	92,6	87,6
Etická výchova*	83,7	93,2
Náboženská výchova/náboženstvo	67,3	64,0
Slovenský jazyk a literatúra*	59,7	50,3
Dejepis*	50,5	37,9
Cudzie jazyky	52,6	55,3
Informatika	84,9	78,9
Odborné predmety v stredných školách*	0	46,6
Triednické hodiny	97,7	95,0
Iný	21,4	16,8

Poznámka: Dovočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

\*statisticky významné rozdiely

Signifikantné rozdiely sa zaznamenali aj podľa typu strednej školy, pohlavia, počtu rokov pedagogickej/odbornej praxe, typu zriaďovateľa, počtu žiakov, obyvateľov a kraja. V gymnáziách sa tejto téme venuje viac priestoru na slovenčine/literatúre a triednických hodinách, v stredných odborných školách na etike a odborných predmetoch (tabuľka 31).

Ženy ako koordinátorky prevencie častejšie uvádzali náboženstvo, informatiku a triednické hodiny (tabuľka 32).

Učitelia s rastúcou praxou častejšie uvádzali slovenčinu/literatúru a informatiku. Dejepis výraznejšie uvádzali koordinátori s praxou 16-20 a 25 a viac rokov, najmenej začínajúci pedagógovia (tabuľka 33).

V rámci predmetov na I. stupni ZŠ dominovali cirkevné školy, najmenej súkromné. Etická výchova bola minimálne zastúpená v cirkevných školách a náboženstvo zasa nadpriemerne. Na dejepise sa problematike (kyber)šikanovania najviac venovali v cirkevných, potom štátnych a najmenej v súkromných školách, kde boli najviac zastúpené odborné stredoškolské predmety (tabuľka 34).

**Tabuľka 31** Signifikantné rozdiely podľa typu strednej školy

	Typ strednej školy	
	GYM	SOŠ
Etická výchova	83,9	95,8
Slovenský jazyk a literatúra	59,2	48,7
Odborné predmety v stredných školách	8,3	58,8
Triednické hodiny	97,7	94,1

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

**Tabuľka 32** Signifikantné rozdiely podľa pohlavia (v %)

	Pohlavie	
	Žena	Muž
Náboženská výchova/náboženstvo	58,7	40,0
Informatika	84,1	72,7
Triednické hodiny	97,6	90,9

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

**Tabuľka 33** Signifikantné rozdiely podľa počtu rokov pedagogickej/odbornej praxe (v %)

	Počet rokov pedagogickej/odbornej praxe					
	do 5	6-10	11-15	16-20	21-24	25 a viac
Slovenský jazyk a literatúra	32,8	44,1	49,5	58,8	62,2	70,1
Dejepis	27,6	45,8	42,9	52,0	43,2	54,5
Informatika	74,1	76,3	75,6	86,3	82,4	91,0

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

**Tabuľka 34** Signifikantné rozdiely podľa typu zriaďovateľa (v %)

	Typ zriaďovateľa		
	Štátne	Cirkevné	Súkromné
Predmety na prvom stupni ZŠ	65,5	74,1	34,6
Etická výchova	90,7	7,4	88,5
Náboženská výchova/náboženstvo	65,5	100,0	50,0
Dejepis	47,0	66,7	19,2
Odborné predmety v stredných školách	18,8	3,7	46,2

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

V rámci etickej výchovy sa tejto téme viac venujú vo väčších školách (tabuľka 35).

S vyšším počtom obyvateľov v sídle školy rapídne klesá podiel škôl, ktoré sa tejto problematike venujú na predmetoch na I. stupni základnej školy. Opačný trend sa zistil pri etickej výchove - s vyšším počtom obyvateľov rastie aj jej zastúpenie. Náboženstvo bolo najviac uvádzané v školách sídliačich v mestách s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000 (tabuľka 36).

**Tabuľka 35** Signifikantné rozdiely podľa počtu žiakov (v %)

	Počet žiakov						
	do 150	151-250	251-350	351-450	451-550	551-650	nad 650
Etická výchova	81,8	80,1	90,3	90,1	91,1	94,6	93,1

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.



**Tabuľka 36** Signifikantné rozdiely podľa počtu obyvateľov (v %)

	Počet obyvateľov				
	do 2 000	2 001-10 000	10 001-50 000	50 001-100 000	nad 100 000
Predmety na I. stupni ZŠ	83,1	74,7	54,1	48,3	40,8
Etická výchova	78,8	84,2	89,2	93,1	93,9
Náboženská výchova	61,9	67,1	68,2	81,0	53,1

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Kraj diferencuje pri etike, náboženstve, informatike a cudzích jazykoch (tabuľka 37). Najvýraznejšie bola etika zastúpená v Bratislavskom, Košickom, Trnavskom a Banskobystrickom kraji a náboženstvo v Trenčianskom, Prešovskom a Žilinskom kraji. Problematike (kyber)šikanovania sa najviac na hodinách jazykov venujú v Žilinskom a najmenej v Bratislavskom kraji. Priestor na informatike venovaný aj kyberšikanovaniu je najčastejší v Nitrianskom a Žilinskom kraji, výrazne menej v Banskobystrickom a Bratislavskom kraji.

**Tabuľka 37** Signifikantné rozdiely podľa kraja (v %)

	Kraj							
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Etická výchova	98,0	92,1	88,2	89,3	74,7	90,4	74,4	92,7
Náboženská výchova/náboženstvo	60,8	68,4	82,4	57,3	76,9	54,8	78,2	56,3
Cudzie jazyky	37,3	44,7	56,9	56,0	70,3	46,6	59,0	45,8
Informatika	74,0	89,5	82,4	91,9	89,0	72,6	82,1	82,3

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

### Porovnanie výsledkov s rokom 2016

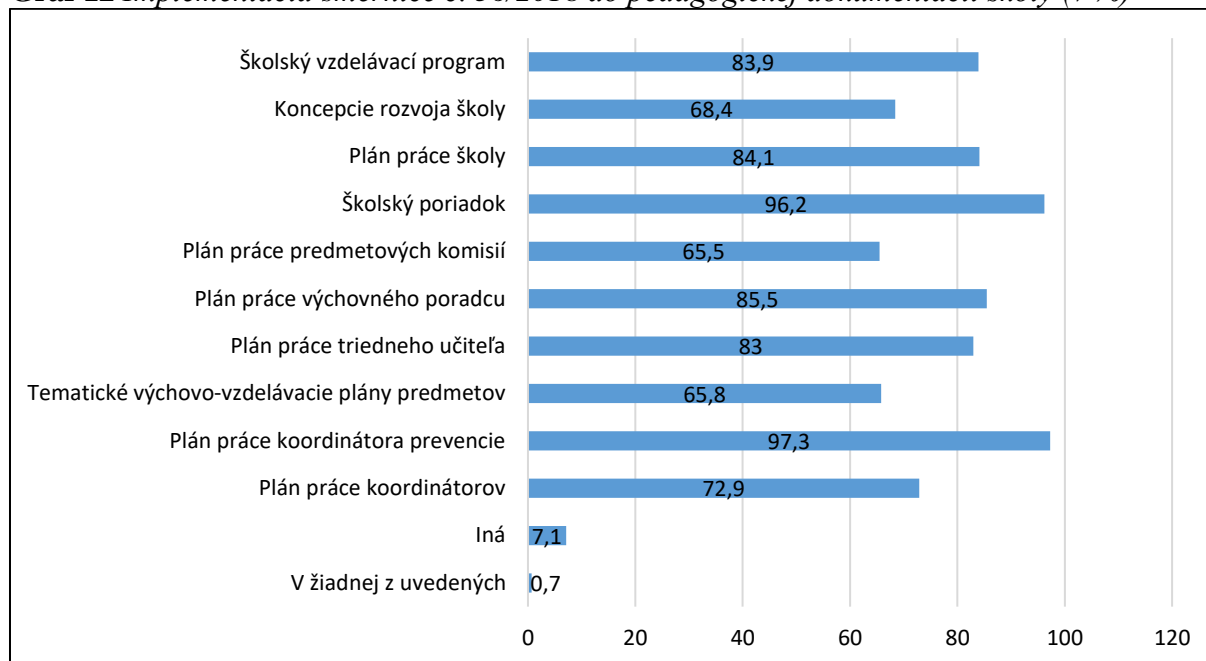
Pretože sa v roku 2016 pri tejto otázke použila iná metodika zberu dát, porovnanie je len orientačné. V roku 2016 sa problematike šikanovania školy venovali najmä na triednických hodinách a na hodinách etickej a občianskej náuky/výchovy. V roku 2020 na prvých troch miestach dominovali rovnaké predmety, rozdiel bol iba v druhom mieste pre občiansku a treťom mieste pre etickú náuku/výchovu.

**Tabuľka 38** Porovnanie výsledkov (v %)

	2016	2020
Predmety na I. stupni ZŠ	-	64,6
Obč. náuka/výchova/náuka o spoločnosti/spoločenskovedný seminár	34,4	91,1
Etická výchova	45,3	86,4
Náboženská výchova/náboženstvo	12,2	66,4
Slovenský jazyk a literatúra	12,3	57,0
Dejepis	3,2	46,8
Cudzie jazyky	6,6	53,3
Informatika	2,6	83,1
Odborné predmety v stredných školách	3,4	19,2
Triednické hodiny	50,8	96,9
Iný	-	20,1

1. septembra 2018 nadobudla účinnosť **smernica č. 36/2018** o prevencii a riešení šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach. Zaujímalo nás, či je zakomponovaná v pedagogickej dokumentácii školy. Väčšina škôl ju má implementovanú v plánoch práce koordinátorov prevencie ako aj v školskom poriadku. Vo väčšine škôl je implementovaná aj v pláne práce výchovného poradcu, pláne práce školy, školskom vzdelávacom programe a v plánoch práce triednych učiteľov. O niečo menej aj v pláne práce koordinátorov (sociálno-patologických javov, environmentálnej výchovy a pod.), koncepcii rozvoja školy, tematických výchovno-vzdelávacích plánov predmetov a v plánoch predmetových komisií.

**Graf 12 Implementácia smernice č. 36/2018 do pedagogickej dokumentácii školy (v %)**



Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Rozdiely sa potvrdili iba pri pláne predmetových komisií, ktoré boli viac zastúpené v základných a pláne práce výchovného poradcu zasa v stredných školách (tabuľka 39).

**Tabuľka 39 Implementácie smernice do pedagogickej dokumentácie školy podľa stupňa vzdelania (v %)**

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Školský vzdelávací program	84,9	81,4
Konceptia rozvoja školy	69,5	66,5
Plán práce školy	84,1	85,1
Školský poriadok	97,2	93,8
Plán práce predmetových komisií*	69,0	57,8
Plán práce výchovného poradcu*	83,4	90,7
Plán práce triedneho učiteľa	82,1	85,1
Tematické výchovo-vzdelávacie plány predmetov	66,8	63,4
Plán práce koordinátora prevencie	97,4	96,9
Plán práce koordinátorov (environmentálnej výchovy, sociálno-patologických javov a pod.)	74,5	68,9
Iná	6,1	9,3
V žiadnej z uvedených	0,5	1,2

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

\*statisticky významné rozdiely

Druhostupňová analýza vo vzťahu k ostatným sledovaným znakom potvrdila iba niektoré rozdiely pri pláne práce výchovného poradcu vo vzťahu k typu strednej školy a kraja a pláne práce triedneho učiteľa vo vzťahu k typu zriaďovateľa. Nová smernica o šikanovaní je častejšie zakomponovaná v pláne výchovného poradcu v stredných odborných školách a podľa kraja v Bratislavskom, Prešovskom a Trenčianskom kraji než v ostatných. Téma dominuje v pláne práce triedneho učiteľa v štátnych školách, nasledujú cirkevné a najmenej v súkromných školách (tabuľka 41).

**Tabuľka 40** Signifikantné rozdiely podľa typu strednej školy a kraja (v %)

Plán práce výchovného poradcu		Áno	Nie
Typ strednej školy	GYM	83,9	16,1
	SOŠ	91,6	8,4
Kraj	BA	94,1	5,9
	TT	73,7	26,3
	TN	92,2	7,8
	NR	80,0	20,0
	ZA	82,4	17,6
	BB	86,3	13,7
	PO	92,3	7,7
	KE	83,3	16,7

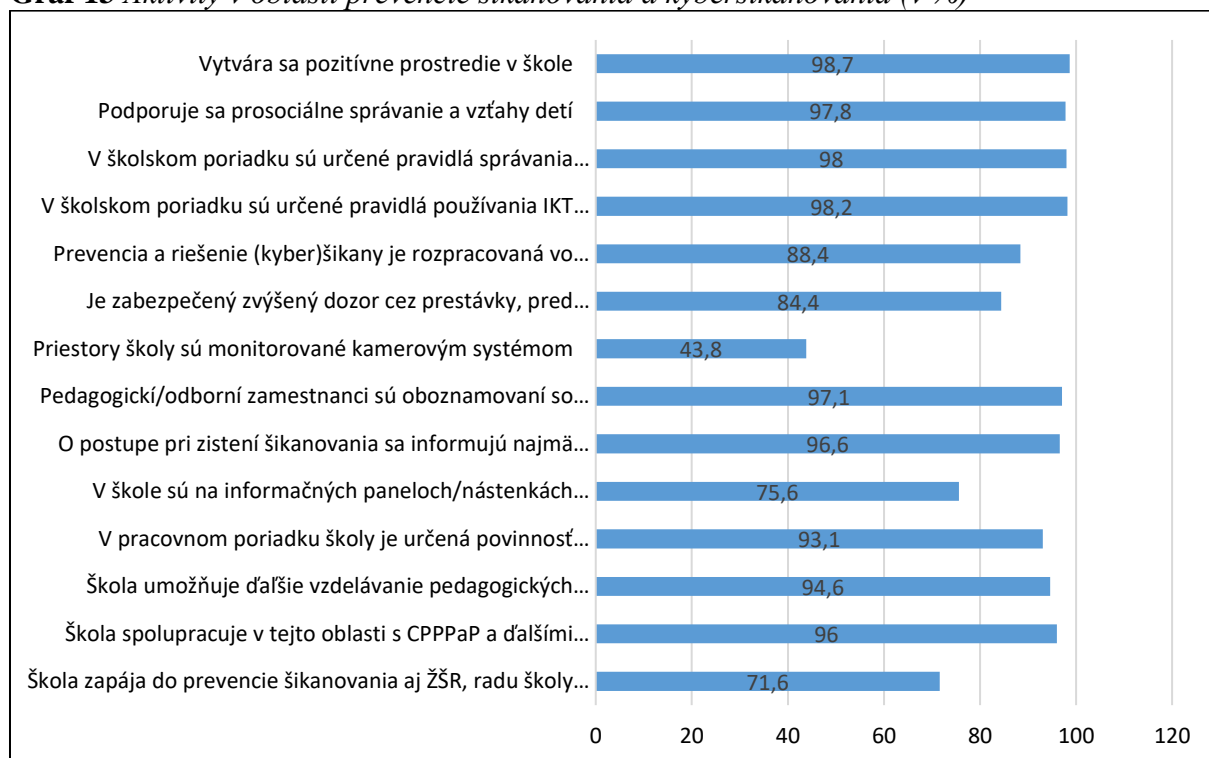
**Tabuľka 41** Signifikantné rozdiely podľa typu zriaďovateľa (v %)

Plán práce triedneho učiteľa	Typ zriaďovateľa		
	štátne	cirkevné	súkromné
Áno	84,3	74,1	65,4
Nie	15,7	25,9	34,6

Väčšina škôl potvrdila, že zabezpečuje všetky preventívne aktivity uvedené v smernici o šikanovaní z roku 2018 (graf 13). Priestory školy monitorované kamerovým systémom má 43,8 % škôl.

### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

V základných školách majú častejšie v školskom poriadku určené pravidlá používania mobilov/tabletov/počítačov v priestoroch školy, zabezpečený je aj dozor, v pracovnom poriadku je určená povinnosť zamestnancov školy oznamovať šikanovanie, zároveň aj spôsob ako ju oznamovať a preverovať. Základné školy vo väčšej miere spolupracujú v tejto oblasti aj s CPPP a inými odbornými pracoviskami. Uvedené rozdiely sú v tabuľke 42.

**Graf 13** Aktivity v oblasti prevencie šikanovania a kyberšikanovania (v %)

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

**Tabuľka 42** *Aktivity pri prevencii šikanovania a kyberšikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)*

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Vytvára sa pozitívne prostredie v škole	99,0	98,1
Podporuje sa prosociálne správanie a vzťahy detí	98,5	96,3
V školskom poriadku sú určené pravidlá správania vrátane sankcií za ich porušenie	97,4	99,4
V školskom poriadku sú určené pravidlá používania informačno-komunikačných technológií (mobilov, tabletov, počítačov) v priestoroch školy*	99,0	96,3
Prevencia a riešenie (kyber)šikanovania sú rozpracované vo vnútornom predpise školy	89,5	85,7
Je zabezpečený zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení a v čase mimo vyučovania, najmä v priestoroch, kde už k šikanovaniu došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať*	87,8	76,4
Priestory školy sú monitorované kamerovým systémom	45,2	40,4
Pedagogickí a odborní zamestnanci sú oboznamovaní so spôsobom oznamovania šikanovania a jeho preverovania*	98,7	93,2
O postupe pri zistení šikanovania sa informujú najmä pedagogickí a odborní zamestnanci, žiaci a rodičia (opatrovníci)	97,4	94,4
V škole sú na informačných paneloch/nástenkách zverejnené kontaktné údaje inštitúcií zoberajúcich sa prevenciou a riešením šikanovania	77,3	71,4
V pracovnom poriadku školy je určená povinnosť zamestnancov školy oznamovať podozrenie zo šikanovania*	94,9	88,8
Škola umožňuje ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania a kyberšikanovania	95,2	93,2
Škola spolupracuje v tejto oblasti s CPPP a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských a preventívnych služieb v regióne*	97,2	93,2
Škola zapája do prevencie šikanovania aj žiacku školskú radu, radu školy a zriaďovateľa	69,9	75,8

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

\*statisticky významné rozdiely

Okrem niektorých rozdielov v miere preventívnych aktivít podľa jednotlivých stupňoch vzdelania, sa zistili rozdiely aj podľa **typu strednej školy, pohlavia, počtu rokov praxe, typu zriaďovateľa, počtu žiakov v škole, počtu obyvateľov v sídle školy** a aj podľa kraja.

V gymnáziách sú o niečo častejšie než v stredných odborných školách v školskom poriadku stanovené pravidlá používania mobilov/tabletov/počítačov, vo väčšej miere je prevencia a riešenie (kyber)šikanovania rozpracované vo vnútornom predpise školy, je zabezpečený dozor, pedagogickí a odborní zamestnanci sú oboznamovaní so spôsobmi oznamovania preverovania šikanovania a aj v pracovnom poriadku je určená povinnosť zamestnancov školy oznamovať podozrenie zo šikanovania.

**Tabuľka 43** *Signifikantné rozdiely podľa typu strednej školy (v %)*

	Typ strednej školy	
	GYM	SOŠ
V školskom poriadku sú určené pravidlá používania mobilov, tabletov, počítačov v priestoroch školy	99,1	95,0
Prevencia a riešenie (kyber)šikanovania sú rozpracované vo vnútornom predpise školy	89,9	83,2
Je zabezpečený zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení a v čase mimo vyučovania, najmä v priestoroch, kde už k šikanovaniu došlo, alebo by k nemu mohlo dochádzať	86,4	77,3
Pedagogickí a odborní zamestnanci sú oboznamovaní so spôsobom oznamovania šikanovania a jeho preverovania	98,6	91,6
V pracovnom poriadku školy je určená povinnosť zamestnancov školy oznamovať podozrenie zo šikanovania	94,7	87,4

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Ženy koordinátorky vo väčšej miere ako ich mužskí kolegovia vnímali existenciu niektorých preventívnych aktivít v školách. Častejšie vnímali vytváranie pozitívnej klímy školy, podporu prosociálneho správania a vzťahov detí, oboznamovanie zamestnancov školy so spôsobmi oznamovania a preverovania šikanovania, informovanie o kontaktoch na pomocné inštitúcie, spoluprácu s CPPPaP, ako aj zakotvenie pravidiel používania IKT v školskom poriadku (tabuľka 44).

**Tabuľka 44** Signifikantné rozdiely podľa pohlavia (v %)

	Pohlavie	
	žena	muž
Vytvára sa pozitívne prostredie v škole	99,6	90,9
Podporuje sa prosociálne správanie a vzťahy detí	98,6	90,9
V školskom poriadku sú určené pravidlá používania mobilov, tabletov, počítačov v priestoroch školy	98,6	94,5
Pedagogickí a odborní zamestnanci sú oboznamovaní so spôsobom oznamovania šikanovania a jeho preverovania	97,6	92,7
V škole sú na informačných paneloch/nástenkách zverejnené kontaktné údaje inštitúcií na prevenciu a riešenie šikanovania	77,1	61,8
Škola spolupracuje v tejto oblasti s CPPPaP a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských a preventívnych služieb v regióne	97,0	87,3

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Uverejnenie kontaktných údajov na paneloch/nástenkách v škole na inštitúcie pri prevencii a riešení šikanovania najčastejšie potvrdili štátne, potom súkromné a najmenej cirkevné školy.

**Tabuľka 45** Signifikantné rozdiely podľa typu zriaďovateľa (v %)

V škole sú na informačných paneloch/nástenkách zverejnené kontaktné údaje inštitúcií na prevenciu a riešenie šikanovania	Typ zriaďovateľa		
	štátne	cirkevné	súkromné
Áno	77,2	59,3	61,5
Nie	22,8	40,7	38,5

Častejšie zapájanie žiackej samosprávy, rady školy a zriaďovateľa do prevencie potvrdili koordinátori s praxou 16 až 20 a viac ako 24 rokov (tabuľka 46).

**Tabuľka 46** Signifikantné rozdiely podľa počtu rokov pedagogickej/odbornej praxe (v %)

Škola zapája do prevencie šikanovania aj žiacku školskú radu, radu školy a zriaďovateľa	Počet rokov pedagogickej/odbornej praxe					
	do 5	6-10	11-15	16-20	21-24	25 a viac
Áno	62,1	59,3	71,4	75,5	64,9	79,6
Nie	37,9	40,7	28,6	24,5	35,1	20,4

Počet žiakov v škole ovplyvňuje, či má škola nainštalovaný kamerový systém. Ak má škola vyšší počet žiakov, má ho častejšie nainštalovaný. Kontaktné informácie o inštitúciách zaoberajúcich sa prevenciou a riešením šikanovania majú na nástenkách častejšie väčšie školy (tabuľka 47).

**Tabuľka 47** Signifikantné rozdiely podľa počtu žiakov v škole (v %)

	Počet žiakov						
	do 150	151-250	251-350	351-450	451-550	551-650	nad 650
Priestory školy sú monitorované kamerovým systémom	27,3	43,4	45,2	41,8	57,8	62,2	72,4
V škole sú na informačných paneloch/nástenkách zverejnené kontaktné údaje inštitúcií zoberajúcich sa prevenciou a riešením šikanovania	69,7	71,3	73,1	89,0	84,4	81,1	75,9

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Preveniu a riešenie šikanovania majú vo väčšej miere rozpracované v dokumentácii školy sídliaace v menších a najväčších mestách (tabuľka 48).

**Tabuľka 48** Signifikantné rozdiely podľa počtu obyvateľov (v %)

Prevenia a riešenie (kyber)šikanovania sú rozpracované vo vnútornom predpise školy	Počet obyvateľov				
	do 2 000	2 001-10 000	10 001-50 000	50 001-100 000	nad 100 000
Áno	89,0	82,9	93,0	86,2	93,9
Nie	11,0	17,1	7,0	13,8	6,1

Rozdiely podľa kraja sa zistili iba v prípade monitoringu škôl kamerovým systémom. Kamerový systém majú menej často školy v Trnavskom, Nitrianskom a Bratislavskom kraji, v ostatných krajoch ho má približne polovica škôl (tabuľka 49).

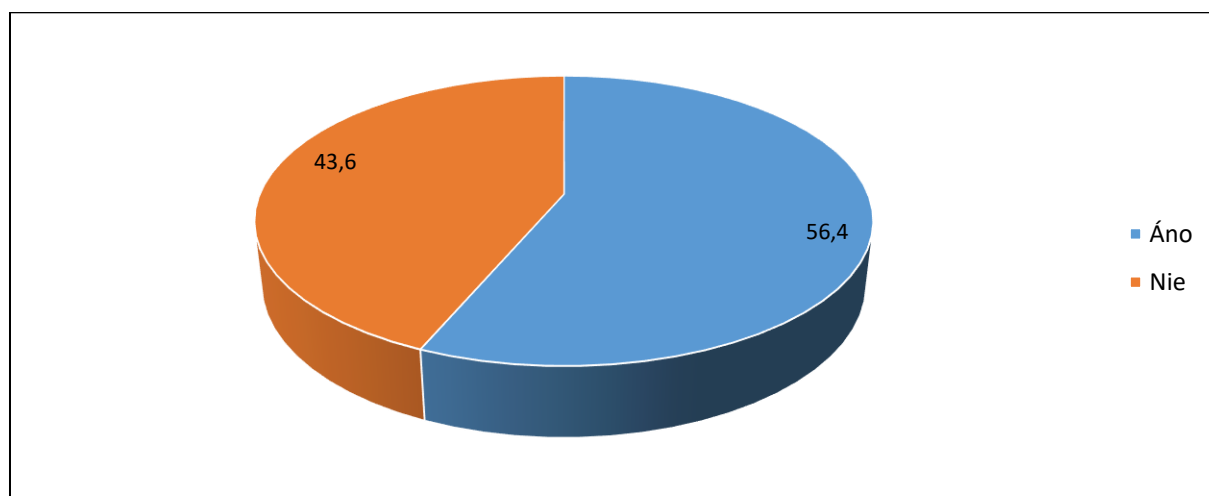
**Tabuľka 49** Signifikantné rozdiely podľa kraja (v %)

Priestory školy sú monitorované kamerovým systémom	Kraj							
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Áno	37,3	28,9	49,0	28,0	51,6	52,1	43,6	49,0
Nie	62,7	71,1	51,0	72,0	48,4	47,9	56,4	51,0

V neposlednom rade nás v súvislosti s prevenciou šikanovania a kyberšikanovania zaujímalo, či školy realizovali v ostatnom školskom roku (2019/2020) nejaký preventívny program.

Respondenti vo viac ako polovici škôl deklarovali, že realizovali preventívny program zameraný na elimináciu a prevenciu (kyber)šikanovania.

**Graf 14** Preventívny program zameraný na elimináciu a prevenciu (kyber)šikanovania v šk. r. 2019/2020 (v %)



### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Medzi základnými a strednými školami sa nezistili v priebehu ostatného školského roka rozdiely v realizácii preventívneho programu.

**Tabuľka 50** Preventívny program zameraný na elimináciu a prevenciu (kyber)šikanovania v šk. r. 2019/2020 podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Áno	56,9	55,3
Nie	43,1	44,7

Štatisticky významné rozdiely sa potvrdili iba vo vzťahu k **počtu žiakov** v škole. Výrazne častejšie realizovali preventívny program školy s počtom žiakov od 351 do 450 a od 551 do 650 žiakov. V týchto veľkostných kategóriách ich realizovala väčšina škôl (*tabuľka 51*).

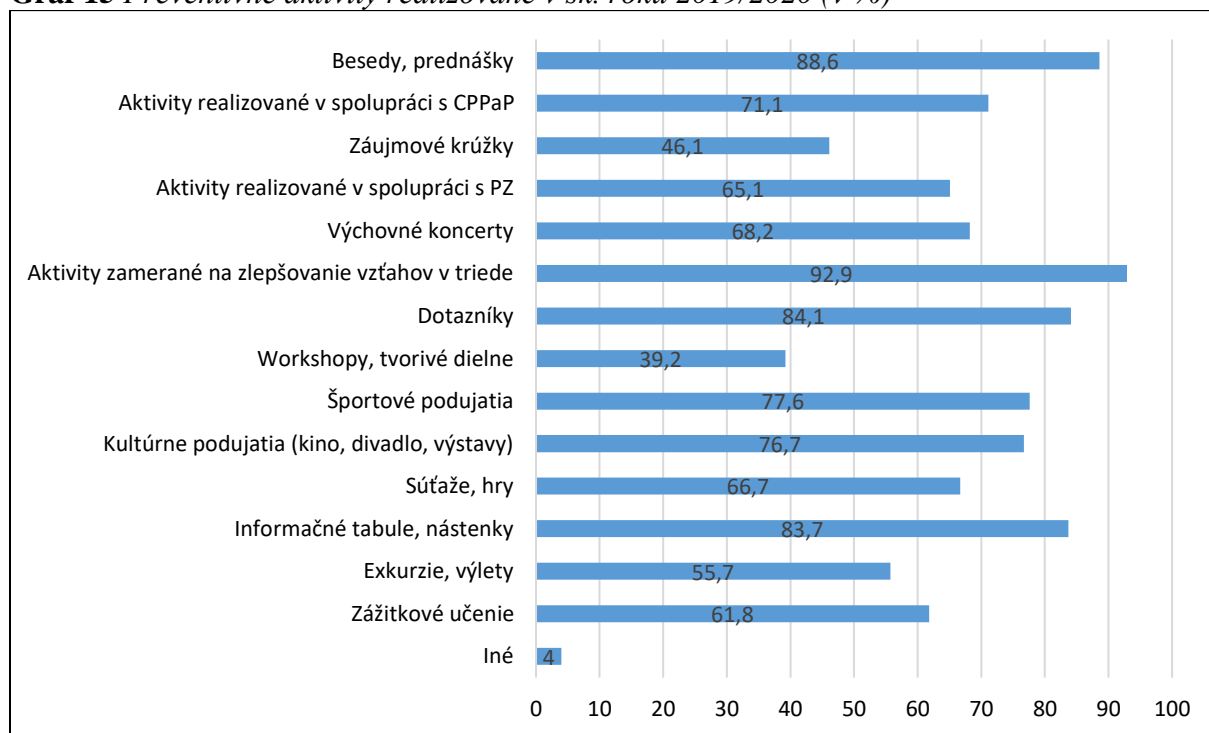
**Tabuľka 51** Signifikantné rozdiely podľa počtu žiakov v škole (v %)

Preventívny program	Počet žiakov						
	do 150	151-250	251-350	351-450	451-550	551-650	nad 650
Áno	44,4	51,5	57,0	71,4	53,3	75,7	51,7
Nie	55,6	48,5	43,0	28,6	46,7	24,3	48,3

Koordinátori prevencie uvádzali tieto názvy preventívnych programov: *Len medzi nami, Primárna prevencia, Pre teba, Vzťahy v triede, Naša trieda, naša partia, Násilie a šikanovanie v školách, Prevencia a eliminácia agresivity a šikanovania v školskom prostredí, Kyberšikana, Ovce, Emka to vie, Druhý krok, Povedz stop šikanovaniu, Prevencia kyberšikanovania, Komunikačné technológie a my, Kozmo, Šikanovanie a kyberšikanovanie, Správajme sa priateľsky, Správame sa bezpečne, Stop šikane, Škola bez nenávisti, Vyboxuj si svoj sen, Zastavme šikanu, Zippyho kamaráti.*

Pri aktivitách zameraných na elimináciu a prevenciu šikanovania a kyberšikanovania boli najčastejšie realizované aktivity na zlepšovanie vzťahov v triedach, besedy a prednášky, dotazníky mapujúce vzťahy v triede a školy informovali o danej téme aj na informačných tabulách a nástenkách. Výrazne boli zastúpené aj kultúrne a športové podujatia, aktivity realizované v spolupráci s CPPPaP, výchovné koncerty, aktivity v spolupráci s policajným zborom, súťaže, hry a zážitkové učenie. Exkurzie a výlety boli zastúpené vo viac ako polovici škôl. Najmenej boli uvádzané záujmové krúžky a workshopy a tvorivé dielne. V rámci iných aktivít uvádzali aj oboznamovanie rodičov so smernicou, vzdelávanie pedagógov (projekt Bezpečná škola), inštaláciu schránky dôvery v priestoroch školy, komunitné vzdelávanie, rovesnícke vyučovanie/mediácia, rozvoj dobrovoľníctva, slohové práce s témou šikanovania. Percentuálne početnosti udáva *graf 15*.

**Graf 15** Preventívne aktivity realizované v šk. roku 2019/2020 (v %)



### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Na základe druhostupňovej analýzy sa zistili niektoré rozdiely podľa stupňa vzdelania. V základných školách sa častejšie realizovali aktivity zamerané na zlepšovanie vzťahov v triedach, workshopy, tvorivé dielne, zážitkové učenie a koordinátori prevencie viac uvádzali aj informačné panely, nástenky. Naopak, v stredných školách to boli viac kultúrne podujatia.

**Tabuľka 52** Preventívne aktivity podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Besedy, prednášky	89,0	87,6
Aktivity realizované v spolupráci s CPPPaP	72,7	67,1
Záujmové krúžky	47,7	42,2
Aktivity realizované v spolupráci s príslušníkmi PZ	66,1	62,7
Výchovné koncerty	68,9	66,5
Aktivity zamerané na zlepšovanie vzťahov v triedach*	95,7	86,3
Dotazníky zamerané na zisťovanie vzťahov v triede	85,2	81,4
Workshopy, tvorivé dielne*	42,6	31,1
Športové podujatia	79,3	73,3
Kultúrne podujatia (kino, divadlo, výstavy)*	74,2	82,6
Súťaže, hry*	73,2	50,9
Informačné tabule, nástenky*	85,7	78,9
Exkurzie, výlety	58,2	49,7
Zážitkové učenie*	66,8	49,7
Iné	4,1	3,7

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

\*statisticky významné rozdiely

Štatisticky významné rozdiely v jednotlivých preventívnych aktivitách vo vzťahu k sledovaným znakom uvádzajú tabuľky 53 až 59. V gymnáziách sa vo väčšej miere venovali aktivitám zameraným na zlepšovanie vzťahov v triedach, organizovaniu workshopov/tvorivých dielní, súťaží/hier a realizácii zážitkového učenia, naopak, v stredných odborných školách boli viac zastúpené iba kultúrne podujatia (tabuľka 53).

**Tabuľka 53** Signifikantné rozdiely podľa typu strednej školy (v %)

	Typ strednej školy	
	GYM	SOŠ
Aktivity zamerané na zlepšovanie vzťahov v triedach	95,4	84,0
Workshopy, tvorivé dielne	42,4	27,7
Kultúrne podujatia (kino, divadlo, výstavy)	74,7	84,0
Súťaže, hry	71,0	51,3
Zážitkové učenie	65,7	47,9

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Ženy ako koordinátorky viac ako muži uvádzali besedy/prednášky, záujmové krúžky, aktivity na zlepšenie vzťahov, dotazníky a workshopy/tvorivé dielne (tabuľka 54).

**Tabuľka 54** Signifikantné rozdiely podľa pohlavia (v %)

	Pohlavie	
	žena	muž
Besedy, prednášky	89,9	76,4
Záujmové krúžky	47,6	32,7
Aktivity zamerané na zlepšovanie vzťahov v triedach	94,5	78,2
Dotazníky zamerané na zisťovanie vzťahov v triede	86,0	67,3
Workshopy, tvorivé dielne*	40,7	25,5

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.



Podľa typu zriaďovateľa sa rozdiely zistili pri preventívnych aktivitách uvedených v *tabuľke 55*. V cirkevných školách podľa zriaďovateľov dominovali športové aktivity, súťaže/hry a zážitkové učenie, v štátnych zasa informačné tabule/nástenky a exkurzie/výlety. v súkromných školách bola väčšina aktivít (okrem informačných tabúl/násteniek) uvedená v najmenšom počte prípadov.

**Tabuľka 55** Signifikantné rozdiely podľa typu zriaďovateľa (v %)

	Typ zriaďovateľa		
	štátne	cirkevné	súkromné
Športové podujatia	77,8	92,6	57,7
Súťaže, hry	66,9	85,2	42,3
Informačné tabule, nástenky	84,9	66,7	76,9
Exkurzie, výlety	57,3	51,9	26,9
Zážitkové učenie	60,7	85,2	57,7

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Pri ďalších preventívnych aktivitách (záujmové krúžky, športové podujatia a zážitkové učenie) sa zistilo, že s vyšším počtom rokov pedagogickej/odbornej praxe sa zvyšoval aj ich podiel.

**Tabuľka 56** Signifikantné rozdiely podľa počtu rokov pedagogickej/odbornej praxe (v %)

	Počet rokov pedagogickej/odbornej praxe					
	do 5	6-10	11-15	16-20	21-24	25 a viac
Záujmové krúžky	27,6	39,0	41,8	43,1	50,0	57,5
Športové podujatia	70,7	71,2	70,3	78,4	78,4	85,6
Zážitkové učenie	46,6	54,2	54,9	58,8	70,3	71,9

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Preventívne aktivity pri šikanovaní realizované v spolupráci s políciou boli najviac zastúpené v školách s počtom 351-450 a 551-650 žiakov (*tabuľka 57*). Súťaže a hry boli nadpriemerne zastúpené v najmenších (do 150 žiakov) a aj vo väčších školách (551-650 žiakov), podpriemerne v kategórii 351-440 žiakov.

**Tabuľka 57** Signifikantné rozdiely podľa počtu žiakov v škole (v %)

	Počet žiakov						
	do 150	151-250	251-350	351-450	451-550	551-650	nad 650
Aktivity realizované v spolupráci s príslušníkmi PZ	57,6	58,8	57,0	79,1	66,7	83,8	72,4
Súťaže, hry	76,8	70,6	64,5	49,5	68,9	75,7	69,0

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Aj veľkosť sídla školy diferencuje niektoré preventívne aktivity (*tab. 58*). Aktivity v spolupráci s PZ dominovali v školách v menších mestách. Súťaže a hry zasa v obciach a mestách do 50 000 obyvateľov. Informácie na paneloch a nástenkách boli najmenej uvádzané v najväčších mestách (65,3 %) a exkurzie/výlety zasa v najväčších mestách a najviac v najmenších obciach.

**Tabuľka 58** Signifikantné rozdiely podľa počtu obyvateľov (v %)

	Počet obyvateľov				
	do 2 000	2 001-10 000	10 001-50 000	50 001-100 000	nad 100 000
Aktivity realizované v spolupráci s príslušníkmi PZ	56,8	66,5	74,5	62,1	57,1
Súťaže, hry	78,8	67,1	70,1	46,6	53,1
Informačné tabule, nástenky	85,6	85,4	85,4	89,7	65,3
Exkurzie, výlety	72,0	53,2	54,1	44,8	46,9

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

Preventívnym aktivitám zameraným na šikanovanie a kyberšikanovanie v spolupráci s CPPPaP sa najviac venujú v Žilinskom a najmenej v Nitrianskom kraji (tabuľka 59). Výchovné koncerty boli nadpriemerne zastúpené v Žilinskom kraji a kultúrne podujatia podpriemerne v Trenčianskom a Bratislavskom kraji.

Vo všetkých krajoch má väčšina škôl informácie o šikanovaní na informačných paneloch alebo nástenkách, nadpriemerný výskyt sa zaznamenal v Žilinskom a Prešovskom kraji.

**Tabuľka 59** Signifikantné rozdiely podľa kraja (v %)

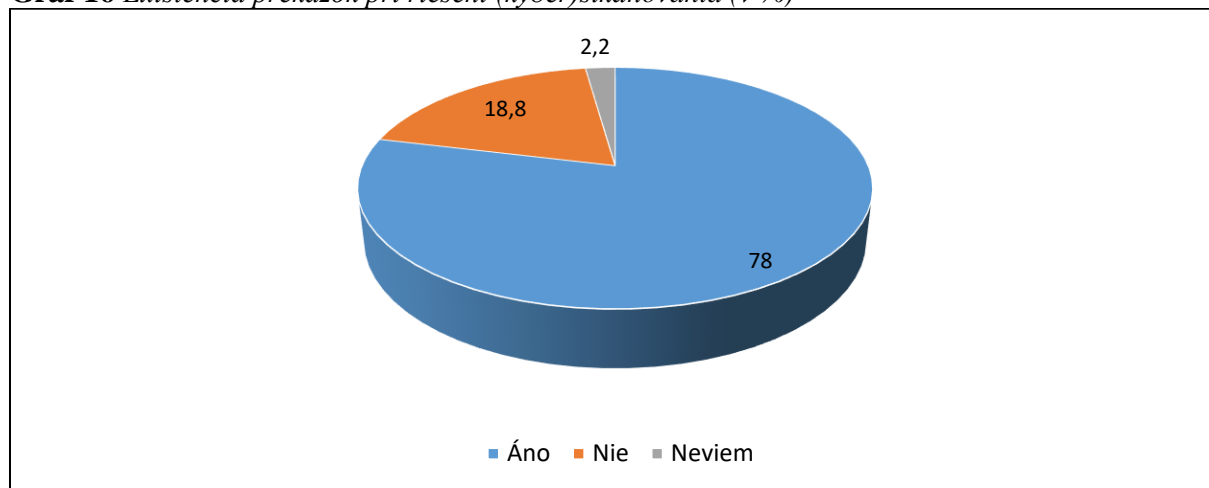
	Kraj							
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Aktivity realizované v spolupráci s CPPPaP	74,5	57,9	70,6	52,0	81,3	74,0	75,6	74,0
Výchovné koncerty	62,7	68,4	72,5	68,0	85,7	58,9	61,5	64,6
Kultúrne podujatia (kino, divadlo, výstavy)	66,7	84,2	64,7	82,7	83,5	71,2	82,1	74,0
Informačné tabule, nástenky	70,6	81,6	84,3	88,0	92,3	76,7	92,3	78,1

Poznámka: Dopočet do 100 % pri každej položke tvorí odpoveď „nie“.

## Prekážky v eliminácii a prevencii (kyber)šikanovania

Na otvorenú otázku *Čo sú hlavné prekážky v eliminácii a prevencii šikanovania alebo kyberšikanovania vo vašej škole* odpovedalo 357 opýtaných (64,6 %). Z nich väčšina uviedla nejakú konkrétnu prekážku, s ktorou sa stretávajú pri riešení problémov spojených so šikanovaním a kyberšikanovaním. Iba pätina škôl (18,8 %) nepocit'uje žiadne prekážky a bariéry.

**Graf 16** Existencia prekážok pri riešení (kyber)šikanovania (v %)



### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

V základných a stredných školách sa stretávajú s rôznou mierou bariér a prekážok pri riešení šikanovania alebo kyberšikanovania. Výrazne častejšie sú zastúpené v základných školách (tabuľka 60).

**Tabuľka 60** Prekážky pri riešení (kyber)šikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Áno	84,8	64,4
Nie	13,7	31,7
Neviem	1,6	4,0

Signifikantné rozdiely sa okrem stupňa vzdelania potvrdili už iba podľa **typu strednej školy**. Zo zistení vyplýva, že vo výrazne väčšej miere sú konfrontovaní s prekážkami pri riešení šikanovania a kyberšikanovania gymnáziá.

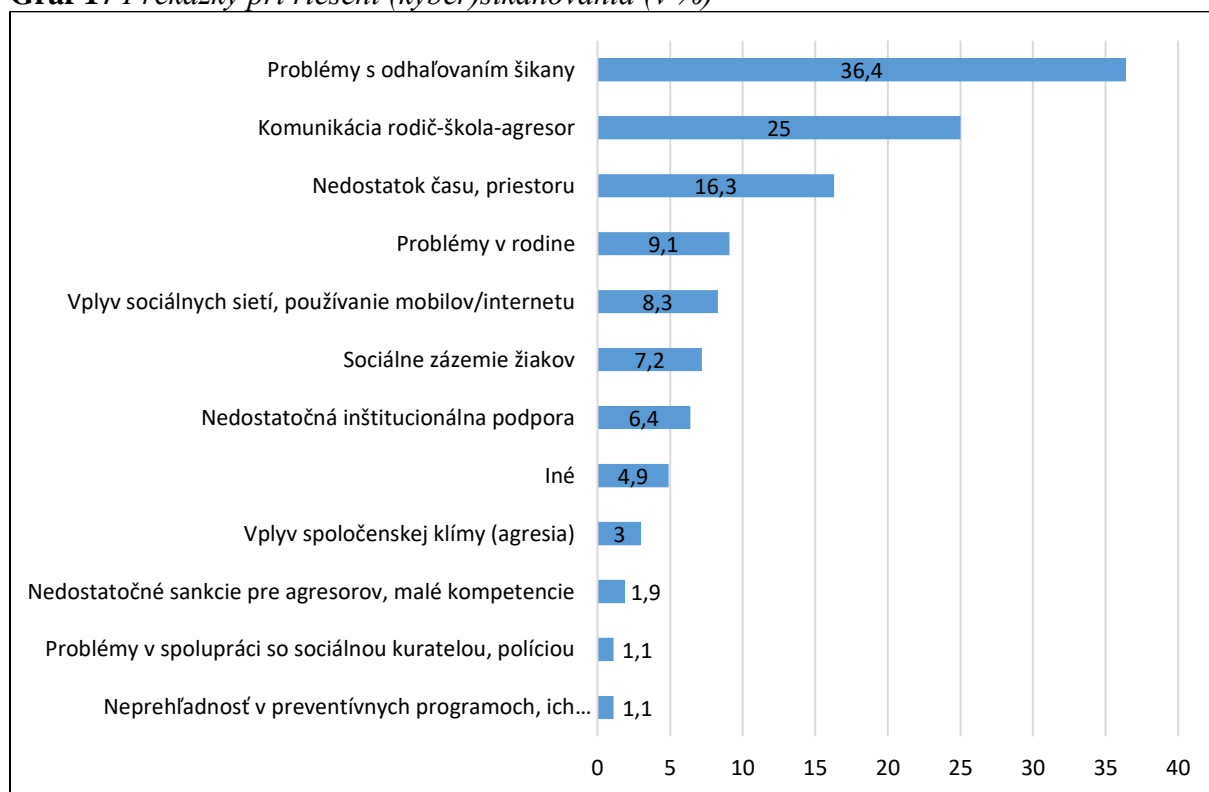
**Tabuľka 61** Signifikantné rozdiely podľa typu strednej školy (v %)

	Typ strednej školy	
	GYM	SOŠ
Áno	81,8	68,8
Nie	16,4	27,3
Neviem	1,8	3,9

Školy sa stretávajú s pestrou paletou prekážok pri riešení alebo eliminácii šikanovania alebo kyberšikanovania. Za najväčšie bariéry považujú problémy spojené s odhaľovaním šikanovania, a to najmä strach a obavy obetí alebo bagatelizáciu okolím, najmä spolužiakmi, ale niekedy aj učiteľmi. Druhou najpočetnejšou prekážkou je problematická komunikácia školy s rodičmi agresorov alebo agresorom. Výraznejšie zastúpenie má aj nedostatok času a priestoru na prevenciu, preventívne aktivity v celkových aktivitách školy. Takmer každá desiatka škola uvádzala aj problémy v rodine žiakov (absencia výchovy/starostlivosti o dieťa, rozvodovosť, rodičia v zahraničí a pod.) a vplyv sociálnych sietí, používanie mobilov/internetu, nedostatočnú rodičovskú kontrolu. O niečo menej boli zastúpené aj vplyv sociálneho zázemia žiakov (sociálna nerovnosť, chudoba, sociálne znevýhodnené prostredie), nedostatočná inštitucionálna podpora (absencia školského psychológa/sociálneho psychológa, neriešený úväzok koordinátora, nedostatočná personálna kapacita CPPPaP).

Relatívne početnosti uvádzaných prekážok ilustruje *graf 17*.

**Graf 17** Prekážky pri riešení (kyber)šikanovania (v %)



Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosť uviesť viac odpovedí.

### Porovnanie výsledkov za základné a stredné školy

Ako vidieť z údajov v *tabuľke 62* v základných školách dominujú ako prekážky pri riešení šikanovania alebo kyberšikanovania problémy pri jej odhaľovaní, komunikácia s rodičmi agresorov/agresormi a nedostatok času a priestoru pre prevenciu v školách. V stredných školách dominuje približne jedna bariéra, a to problémy spojené s odhaľovaním šikanovania, výrazne menej aj nedostatok času a priestoru na prevenciu. Z uvedeného vyplýva, že základné školy sa vo väčšej miere stretávajú so širšou paletou prekážok spojených s riešením a elimináciou šikanovania.

**Tabuľka 62** Konkrétne prekážky pri riešení (kyber)šikanovania podľa stupňa vzdelania (v %)

	Stupeň vzdelania	
	základná škola	stredná škola
Nedostatok času, priestoru	15,2	20,0
Komunikácia rodič-škola-agresor	29,9	8,3
Problémy pri odhaľovaní (kyber)šikanovania	30,9	55,0
Nedostatočná inštitucionálna podpora	5,4	10,0
Problémy v rodine	9,8	6,7
Vplyv sociálnych sietí, používania mobilu/internetu	9,8	3,3
Sociálne zázemie žiakov	8,3	3,3
Neprehľadnosť v preventívnych programoch, ich nedostupnosť, nedostatok metodík	1,5	0
Problémy v spolupráci so sociálnou kuratelou, políciou	1,5	0
Nedostatočné sankcie pre agresorov, malé kompetencie	2,5	0
Vplyv spoločenskej klímy (agresia)	3,4	1,7
Iné	5,4	3,3

*Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosť uviesť viac odpovedí.*

V gymnáziách dominuje viac prekážok (problémy pri odhaľovaní šikanovania, komunikácia s rodičmi agresorov/agresormi a nedostatok času a priestoru pre prevenciu) než v stredných odborných školách (problémy pri odhaľovaní šikanovania, nedostatok času a priestoru na prevenciu).

**Tabuľka 63** Konkrétne prekážky pri riešení (kyber)šikanovania podľa typu strednej školy (v %)

	Typ strednej školy	
	GYM	SOŠ
Nedostatok času, priestoru	15,8	18,4
Komunikácia rodič-škola-agresor	29,8	4,1
Problémy pri odhaľovaní (kyber)šikanovania	31,6	57,1
Nedostatočná inštitucionálna podpora	6,0	8,2
Problémy v rodine	9,3	8,2
Vplyv sociálnych sietí, používania mobilu/internetu	9,3	4,1
Sociálne zázemie žiakov	7,9	4,1
Neprehľadnosť v preventívnych programoch, ich nedostupnosť, nedostatok metodík	1,4	0
Problémy v spolupráci so sociálnou kuratelou, políciou	1,4	0
Nedostatočné sankcie pre agresorov, malé kompetencie	2,3	0
Vplyv spoločenskej klímy (agresia)	3,3	2,0
Iné	5,1	4,1

*Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosť uviesť viac odpovedí.*

Pri výskyte prekážok pri riešení šikanovania alebo kyberšikanovania sa zistili niektoré rozdiely aj podľa kraja. V Bratislavskom a Nitrianskom kraji respondenti najčastejšie uvádzali problematickú komunikáciu s rodičmi agresorov/agresormi. V Trnavskom, Trenčianskom, Prešovskom, Košickom, Žilinskom a Banskobystrickom kraji to boli zasa problémy spojené s odhaľovaním šikanovania. Sociálne zázemie žiakov ako problém vystupoval do popredia najmä v Košickom a Prešovskom kraji a problémy v rodine žiaka zas v Banskobystrickom kraji.

**Tabuľka 64** Konkrétne prekážky pri riešení (kyber)šikanovania podľa kraja (v %)

	Kraj							
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Nedostatok času, priestoru	16,7	15,8	24,0	8,6	20,0	15,4	10,8	18,9
Komunikácia rodič-škola-agresor	45,8	26,3	24,0	40,0	15,6	23,1	18,9	18,9
Problémy pri odhaľovaní (kyber)šikanovania	29,2	52,6	44,0	25,7	37,8	34,6	43,2	32,1
Nedostatočná inštitucionálna podpora	12,5	5,3	4,0	0	13,3	11,5	5,4	1,9
Problémy v rodine	4,2	5,3	4,0	11,04	6,7	23,1	5,4	11,3
Vplyv sociálnych sietí, používania mobilu/internetu	4,2	0	4,0	11,4	2,2	11,5	16,2	11,3
Sociálne zázemie žiakov	0	5,3	4,0	2,9	2,2	3,8	10,8	18,9
Neprehľadnosť v preventívnych programoch, ich nedostupnosť, nedostatok metódik	0	0	0	2,9	0	0	2,7	1,9
Problémy v spolupráci so sociálnou kuratelou, políciou	0	0	0	2,9	2,2	0	0	1,9
Nedostatočné sankcie pre agresorov, malé kompetencie	0	0	4,0	0	4,4	0	0	3,8
Vplyv spoločenskej klímy (agresia)	0	0	4,0	0	4,4	7,7	2,7	3,8
Iné	4,2	0	0	11,4	11,1	3,8	5,4	0

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosť uviesť viac odpovedí.

## Zhrnutie a odporúčania

Výsledky prieskumu potvrdili, že šikanovanie a kyberšikanovanie patrí k častým sociálno-patologickým javom vyskytujúcim sa v školskom prostredí. Školy deklarujú implementáciu novoprijatej smernice k prevencii a riešeniu šikanovania z roku 2018 do pedagogickej dokumentácie školy, oboznamujú žiakov s touto problematikou, realizujú preventívne aktivity, ale napriek tomu sa situácia v miere výskytu a frekvencie šikanovania a kyberšikanovania zhoršila. V otvorenej otázke väčšina škôl potvrdila, že sú konfrontovaní s viacerými prekážkami, ktoré znižujú úspešnosť školy pri odhaľovaní, ale aj riešení šikanovania.

1. V prvom rade koordinátori prevencie uvádzali, že sa často stretávajú so strachom a obavami obetí oznámiť šikanovanie alebo bagatelizáciou takéhoto správania zo strany spolužiakov obete, ale niekedy aj u niektorých pedagógov. Chýba im jednotný postup pri jej riešení. Niekedy sú problémy aj pri zaobstarávaní dôkazov.

2. Druhou najčastejšou prekážkou pri eliminácii šikanovania je problematická komunikácia s rodičmi agresorov a neúčinnosť výchovnej práce s agresormi. Niektorí rodičia neveria tomu, že ich dieťa môže byť agresorom, alebo odmietajú spolupracovať pri riešení šikanovania, alebo agresori si nepripúšťajú svoje previnenie.
3. Tretiu veľkú časť tvoria nedostatočné podmienky pre realizáciu prevencie v školách, kedy koordinátor prevencie popri práci učiteľa nemá dostatok času (nie je znížený úväzok) pre prípravu, koordináciu a riešenie šikanovania, ale ani priestoru popri ostatných aktivitách v rozvrhu hodín (nie je pevne stanovený nejaký úsek, kedy by sa venoval prevencii, triednické hodiny nestačia) a v popoludňajších hodinách majú žiaci krúžkovú činnosť. Okrem toho nie je táto práca ani finančne ohodnotená. Koordinátori navrhujú pevne stanoviť určitý čas, počas ktorého sa budú školy v rámci rozvrhu venovať prevencii a preventívnym aktivitám. Okrem toho navrhujú zahrnúť prácu koordinátora prevencie do úväzku učiteľa a zohľadniť aj finančné ohodnotenie tejto práce.
4. Každá desiatu škola uvádzala problémy v rodinách žiakov, napríklad nedostatočná starostlivosť/výchovné pôsobenie rodičov, zneužívanie detí, rozvod, rodičia pracujúci v zahraničí, ako aj vplyv nárastu používania sociálnych sietí, mobilov a internetu. Koordinátori uvádzali, že rodičia nemajú kontrolu nad tým, ako trávajú deti čas na internete, ako dlho a s kým komunikujú.
5. O niečo menej, ako prekážka, bol zastúpený aj vplyv sociálneho zázemia žiakov. Uvádzali najmä problémy u žiakov z marginalizovaných rómskych komunít.
6. A v neposlednom rade aj nedostatočná inštitucionálna podpora (absencia školského psychológa/sociálneho pedagóga, nedostatočná personálna kapacita CPPPaP).

Na základe uvedeného navrhujeme:

- ❖ Určiť v rozvrhu škôl pevne stanovený počet hodín, ktoré budú vyčlenené iba na realizáciu preventívnych aktivít/programov v oblasti šikanovania alebo kyberšikanovania.
- ❖ Zahrnúť prácu koordinátora prevencie do úväzku učiteľa.
- ❖ Zvážiť nutnosť posilniť pedagogický, resp. odborný tím v školách o funkciu sociálneho pedagóga.
- ❖ Personálne posilniť počet odborných zamestnancov v CPPPaP, ktorí sa venujú problematike prevencie a eliminácii šikanovania alebo kyberšikanovania.
- ❖ Doplniť a sprehľadniť preventívne programy/aktivity zamerané na šikanovanie a kyberšikanovanie.
- ❖ Rozvíjať ďalšie vzdelávanie učiteľov v tejto oblasti, ako aj zvýšiť počet učiteľov, ktorí dané vzdelávanie absolvovali.

## Literatúra

KOLÁŘ, M.: *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha Portál, 1997, ISBN 80-7178-123-1

KOLÁŘ, M.: *Bolest šikanování*. Praha Portál, 2001, ISBN 80-7178-513-X

MARTÍNEK, Z.: *Šikana – varianta agresivního chování*. In: Rizikové chování dospívajících a jeho prevence, odborný seminář, SZÚ Praha. 2004.

ŘÍČAN, P.: *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha Portál, 1995, ISBN 80-7178-049-9

NEŠPOR, K.: *Jak zůstat fit a předejít závislostem*. Praha Portál, 1999, ISBN 80-7178-299-8

MARTIN, M.: *Jak řešit problémy dětí se školou*. Praha Portál, 1997, ISBN 80-7178-125-7

**Názov:           Prevenia a riešenie šikanovania a kyberšikanovania v základných  
a stredných školách z pohľadu koordinátorov prevencie**

Autor:           Mgr. Mária Janková

Vydavateľ a tlač: Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava

Rok vydania:   2020

Náklad:         200 ks

***ISBN 978-80-89965-41-0***